

శ్రీ

హరిశ్చంద్రచరిత్రము.

—

ప్రథమభాగము.

—

ఈవచనకావ్యము

నిడమర్తి జలదుర్గాప్రసాదరాయ

వ్రీచితము.

—

మూడవ కూర్పు.

రాజమహేంద్రవరము

శ్రీ విద్యానిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1919

All rights reserved

Title Page Printed at the S. K. P. Works, Rajahmundry.

PREFACE TO THE SECOND & THIRD EDITIONS

A portion of this work was prescribed as a text for the Matriculation Examination, by the Madras University. Having been thus a recognized text book, this edition has been issued, as it may prove serviceable as a text for use in secondary Schools.

Preface to the First Edition

The aim of this little volume is to place before the reader, a type of moral excellence, which he may imitate with great advantage. The Hero of this Prose is Harischandra, a very celebrated Hindu King, whose name has now passed into a proverb. According to the Hindus he is the very soul of truthfulness. The influence of such a hero can never fail in impressing upon the mind of the reader the great truth that a virtuous man will in the end have his reward, though it may be held back for a time. Several other virtues are also illustrated in the story of this great King, which the student may take "by living assimilation into his living organism."

• In the treatment of the subject, some changes of very little importance have been made, of which only two deserve some notice. First. The story according to the former writers on the subject, to whom I have access, begins with Harischandra, and then the scene shifts to Heaven where in the presence of

Indra, a great controversy takes place between Vasishtha and Viswamitra, as regards the virtuous disposition of Harischandra. The result of the controversy is that Viswamitra begins to test the truthfulness of Harischandra by subjecting him to many calamities. This I think, is more of the nature of a drama than of a narrative. Two different actions appear to be predominant, and the interest of the plot is annihilated by letting the reader know in the very beginning, why Viswamitra was troubling Harischandra. So I intend to introduce the controversy in Heaven, in the latter part of the work, by way of an episode, thus making it subordinate to the main plot.

Second. At the end of this part, a new incident is found. On his way home, after promising over the kingdom to Viswamitra, Harischandra meets one in the disguise of his father, who tempts him to speak lies, pleading it no sin to lie for one's own safety. Against this Harischandra stands proof. This incident is introduced for the sake of variety, as well as for the purpose of showing how far above all temptation is the moral courage of the Hero.

I have this time published only the first part of the work, and I hope I can ere long publish the rest by the grace of God.

Rajahmundry, (

Innespeta.) **N. Jaladurgaprasadarayadu**

ఉ. శ్రీయుతసర్వలోక వర సేవకలొక చకోరవార చం
• ద్ద్యాయితామహోం నయనాంచిత చంచలచంచక్రిక ప
• ద్ద్యాయితామహోం రాసన. న తావనతత్పర మానసాబ్జ శ్రీ
• ద్ద్యాయితామహోం బహుముగంబున నెంతయునుదంబ నెంతయున్.
ఉ. శ్రీక. ర కాండఘోషమున దృష్ట దశాస్య మూఖాంబుజంబులు
• దాకి చెక్కరిగ జేసి విబుధావళి భూజనులొందుతాపగుల్
• హికడ వెట్టితీవు నిను భూషణనేయఁ దరంబెరామచం
• ద్దాక్షిణ్యక రాకరుణ రంజిలఁగావవై వేంక టేశ్వరా.
చ. అని శమునుట్టియుండు నమ గాళి లసచ్చహితానమావృతా
• రునరుచిరంగమంగలిగి రోదసి'ండి జటాకిసాలము
• స్వినయుతము న్నుధాకర కనత్సుమమౌ హార పారిజాతమీం
• పెనయంగ మాకునిచ్చెడు మభీష్టఫలంబులు నెల్లకాలమున్.

చ. సకలకలావిలాసయగు శాకద నీరద వేణిమోమునం
జకచకమీఱ నాట్యమును సబ్బిచునుండఁగ వేనవాక్యస
న్నికరముఁ బల్కి లోకముల నేతనుఁదెల్పి జగాలుమేలుగా
సకలుపవృత్తిలఁగ హరిని జేయుఁజుంవలంచెదన్.

చ. ఘనవనజాక్షి యీర్ష్యకౌస్తుభమాశ్భవదేయశానకా
తినిఁ బురుషిం చెనంచు పదతీన్రీహతిం గనఁజేయనానెనీ
కనహఁజూచి శంఖముకల్యాణితిఁగాంచుఁగ దాఁబూనీ
వనయము మొట్టవెట్టునటు లక్కటికంబునవీడి చేయటా
ప్పుచు గదయంచునవ్వఁ జనుపోడసిగుల్లలూల్లి ప్రోచెడిన్

శా. కామంగూల్చినవానిఁగామాపలఁజిక్కంజేసి యుద్వాహమై
సామైనాధుని దేహమందున నిజేష్టంబుం దగంజేయనా.
భీమన్లోగొని యార్యమై సకలముం బ్రేమంబునంభ్రోచునా
రామారత్నముగౌరిమమ్మదయతోరక్షించుఁగాకెప్పుడున్.

ఉ. సంతత మంతరంగ మతిసాంద్రయారసమైవెలుంగనా
వంతయువంతలేక మదివర్ధిత మోదమనంత మొందఁగా
జెంతనుఁజేరికొల్పు శుకసేవకుఁగాచుచు వంశభాస్వరా
నంతకృతిం దగం జరుపు నంబుజగర్భనిరాణిఁ గొల్పెడన్

చ. ఆలహరిణాంకుఁ దండ్రిశిరమందలి గంగనెసంగుభృంగసం
ఘులలితపుండరీకమని గ్రీకునఁ దూడముసాచి పట్టబో
దొలిపగనెంచిరాపిడినిఁ దోడనెసేయఁగఁ బూనెనంచుదా

దెలిసి శశింజటాఘనతతిఁ గనకుండ శివుండుదాచఁగాఁ
దొలఁగువినాయకుండుదయతోఁ దొలగించెడుఁగాకవిఘ్నముల్
మ. పానరంగొల్తు నుచూపతిప్రియశిరోభూషుం దయాంభోఽఘ
ర్థసశీలుం ఘనదానకృత్యనిపుణు నామాంగుఁ దేజోనిధిం
దనివిన్నతకర్ణావృతుంగువలయాప్తప్రాభవృద్ధితలే
క్షుణ్ణనిష్కర్ణుగుచంద్రుఁ భీకరతమఃకాండాపహారుంగడుఁ.

క. తలఁతునావృత్తికివ్యా

సులశ్రీహర్ష భవభూతి చోర మయూరా

ఖిల దండి కాళిదాసా

దిలసత్సంస్కృత కవీశతిలకులఁ బ్రీతిన్.

మ. సరసంబాప్సగనాంధ్రభాషఁ గవితాచాతుర్యముంజూపియూ
ధరిఁజేర్పొందిచే తిక్కనాదికవి మూర్ధన్యాశులనాస్త్రినసాం
బురుహంబందుచనిల్పి నేసతతముం బూజింతునానాపదో
త్కరసూక్ష్మాంబులనేరి సారమునెఱుంగం గీటసామ్యంబుచన్.

తే. గీ. గౌరనాచూత్యుఁబాగడి శంకరుని నిమతిఁ

జేసి కంచేశరభయాఖ్యు సేవసలిపి

శర్వకోషాపహరమును సకలధర్మ

రత్ననీధియు నై యంబుధి ప్రభఁజెలంగ.

క. తవిలి హరిశ్చంద్రధరా

ధివరుని సచ్చతరిమే చదిక ముదమలరం

గ వచనకావ్యముగాఁజే

సి వనజనేత్రునికు మేఘజిత్తాత్మునికుఁ,

క. అంకిత మొనరింతునుమీ

నాంకా కారునకు సుందరాంగ శ్రీవ •

త్సాంకునకుఁ బూర్ణిమా హరి •

ణాంకాపహ సదకలంక యశునక భక్తిఁ •

క. దీనిం బాగుగఁ జదువఁగ

నానందమమంద సౌఖ్యమందుచు సత్యం

బూని యహీనశయానున

నూనదయ స్వృద్ధిబాంధుచుండురు జనముల్ •

ఉ. చాలఁగ శాస్త్రజాలములఁ జాలనెఱుంగను జ్ఞానమౌళయఁ

బోలఁగ లేదు కావ్యవరమూల్చదువంగను నేరనైతి శ్రీ

లోలుఁమీఁదభారమును లోఁగకయుంచుచు దీనిఁ బూనితిర

బాలుఁడ నాయెఱుంగమిఱిఁ బండితులార క్షుంపింపవేడ్డద •

శ్రీకరభాస్కరకులనీ

రాకరరాకా సుధాకరా కూరసురా

నీకారాతిధరాధర

భీకర శతధారధీర భీష్మాధారా.

ధ్వేవా ! యవధారు

శ్రీమత్పరమహంస నివాసంబయి శుకపికముఖసకల
శకుంతసంతానావసపారిజాతతుల్యరసాజాతంబగు ద్వైతంబను
చనంబు భువనపేటికం జెక్కిన యింద్రనీలవిభూషణంబన
భాసిలు మండు. ఆవనంబునవికసితారపింద మరందసుగంధసమా
శ్రితమృదుకరపాలిమనోహరంబగు హృదం బొందుగలదు.
తత్త్వీరంబునజేరిన వారివిహంగమపుంగవబృందంబుచే నందం
బగు మాకందం బొక్కటి చెన్నొందు. ఆవృక్షంబునచ్చాయ
వరణ్యాచాసంబు సేయ వచ్చిన పాండవాగ్రజన్ముం డనుజ
స్మృతీన మేతంబుగఁ దా నడవులంబడెడి చెరుగులఁ దలంచి
డెండంబునఁ గొందలంబు నొందుచుండ నానమయంబున నిజ
భ్రపస్నాచుర్ధ్వవినిందితసనందనుండగు మృకండునందనుం డే
తెంచి యజాతశత్రుచేఁ బూజితుండయి యర్హాసనంబునఁ
గూర్చుండి యుట్లనియె. పాండవోత్తమా ! నీమొగంబుఁ జూడ
నేదియో విచారంబు నొందుచుంటి వని తోచెడిని. నేను నీమ
నోనేదనాప్రనోదనంబుసేయఁ జాలకున్నను నోకంబునఁ దమ
ముఖంబులు మిత్రులకుం జెప్పిన జనంబుల విచారంబు గొంత

యడంగుఁ గాదె. కావున నది చెప్పనగునేనిం జెప్పుమని యడి
 గిన మునికులతిలకునకుం గుంతితనయుం డిట్లనియె. మునిరాజ
 శేఖరా ! సన్మార్గప్రవర్తనశిరోమణివయి సర్వేశ్వరుఁబోలు
 నీదుచరణంబుల స్మరించిన మాత్రీంబున స్థలకలుషంబులు
 ఖిలంబులగునన్న దేవరసందర్శనంబున నవి వాయువశంబునఁ
 దూలంబులట్ల పాటుట కేమిసందియంబు ? నాభాగ్య వశంబు
 నం జేసి మిమ్ము బాడగంటిఁ గృతార్థుఁడ నయితి. నాయదృ
 ష్టం బింతింతని చెప్ప నగునే. నీదర్శనంబునన మదీయతా
 పంబు లడంగె నయినం దాసుని విన్నపంబొక్కటి యాలకిం
 పుము. చతుస్సముద్రముదిత ధరణీతలం బఖిలభూనాయక
 శోటీరశోటినంఘటిఁ నీలమణీఘ్నణీప్రవాహప్రభాసురాధుణ చరఁ
 గుండనయి యనంతవైభవంబున నేలు నేను నేడు దాయ
 చే జూదంబున నోడి బంధువులం గూడి యడవికి వెడలివచ్చి
 పడరాని పాటులెల్లం బడుచు నీరీతిం దనుయూత్రి జరుపు
 చుంటిని. పుట్టినదాది యేమియుఁ గష్టంబు లెఱుంగనివారు.
 గూడ నినుముంగూడిన యగ్గి సమ్మేట పెల్లం శోల నాఘూ
 లంబున నెన్నియేని వేదనలం బడుచుండిరి. విలువిద్య దోణా
 చార్యునకు సఖుండగు పాంచాలునంతివానికిం గాదిలికూఁతు
 రయి విమతరాజన్య గర్వసిర్వాపణధూర్వహుండగు ధృష్ట
 ద్యుమ్ననకు ముద్దుఁజెలియలయి యఖండభూమండలమండ
 నాయమానయశఃపూర్ణుండగు పాండుభూవరుఁడుం గోడలయిన
 యాగర్భశ్రీమంతురా లీ పాంచాలి నేల నీలీల విష్ణుమారణ్యం

బులఁ గఁటకవధ్యంబున నడచుచుం బడెడు బాధలం జూచిన
 మనంబు దహింపకున్నె. శిశిషకుసుమసుకుమార శరీరులగు
 మాద్రేయులవిధంబుఁ గన్న హృదయపద్మంబు నూలు వ్ర
 క్కలు గాదే. హంసతూలికాతల్పంబు సౌఖ్యంబున శయనిం
 చుచుంద్రసూనుఁడీ కూలంబున నుత్తరియం బాస్తరణంబుగాఁ
 బండుకొని నిద్రించుచున్నఁ జూడ మం బెట్లు చొప్పు. సర్వ
 లోక భీకరంబగుసంగ్రామంబున వేఘోండకరంబు భేదిల్ల
 సింహనాదంబు సేయుచు శత్రుశుండాశుండాప్రకాండకాం
 డ విఖండనోద్దండగదాదండుండగుచు గండుమీఱు భీమసేనుం
 డరులచేఁ బరాజితుండయి కోటలువెఱికిన పాపతేమాదిరి
 ధుఃఖసముద్రంబున మునిగియున్న నీతనఁజూడ నెట్లోపుదు.
 మమ్ముందఱు చిన్నటినాటచుండియుఁ దల్లియుం దండ్రీయుఁ
 దాన యయి గోమనం బెంచిన యాలోకమాత కుంతిభోజా
 త్తజాత భీన్నాత్తయయి యుండ నామనంబు నిర్మలంబుగా
 నెట్టులుండు. ఓసకఁ లోకపావనీ! మమ్ముంగని సౌఖ్యంబు లందు
 టను మూఱుగో మాకొటకు దుఃఖంబు నుభవించుచుంటివే.
 మమ్ముం గనకన్న నీకిట్టిమర్దశ ప్రాప్తంబు గాదుగదా మ
 మ్మాయభాగ్యుల నేటికిం గఁటివమ్మ యని పట్టరాని దుఃఖంబు
 నం బ్రలాపించు నప్పండవేయుం గని మార్కండేయుం డిట్ల
 నియె. భూపాలా! యేలవగ చెదు. దైవికంబునకు విచారించి
 పనియేమి. ఈభూవలయంబున నెవ్వరయిన విధిక్యశంబు నతిక్ర
 మింపఁ జాలిరె. ఇంద్రాది బృహరకసన్మాతుండయి చతు

ర్దశభువనవ్యాప్త యశోవిమలుండగు నలుఁ డొక్కరుండ
 యఖిలరాజ్యంబుఁ గోలుపోయి కానీపంబులఁ గష్టంబు నందఁడే.
 సప్తవ్యసనంబుఁ లో నొక్కటి యగు ద్యూతంబుచే నట్టిబాధ
 కగ్గంబయ్యె నతనిం దడవ నేల పూర్వంబు పావనంబగు
 సూర్యవంశంబునఁ జనించి దేవేంద్రసమాన్తత వెలసిన హరి
 శ్చంద్రధరాకళతుగ్రండు నశ్యచాజ్ఞీయమంబున. నింతింతన
 రాని క్లేశంబునకు భాజనంబు గాఁడె. అదియంతయుం బురా
 కృతకృతపరిపాకఫలంబుగాక వేటొండు గాదు. అవశ్యమను
 భోక్తవ్యం కృతం కర్మశుభాశుభ మ్మనుమాట బూటకం బగు
 నే. కావున నీవు దుఃఖింప లవంబును నననరంబు లేదు. నావు
 డు ధర్మజుండు మహాత్మా! భవద్వాక్యంబుల నామనఃకలంకం
 బుదేరె నయిన మహానుభావులగు మానవేంద్రుల చారిత్రం
 బులు విన్నదురితంబులు దూరంబు లగునని మిమ్మవతిటిపెద్దల
 వలనవిందుఁగాన నా కానాకాధీశసంకాశు సచ్చారిత్రంబు
 ససాకల్యంబుగాఁ జెప్ప ధన్యుని జేయవే యని వేడిన నాముని
 కుండరుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె.

• శ్రీ

హరిశ్చంద్రచరిత్రము

ప్రథమభాగము.

సరయూసరిత్ర టంబున నితాంతలతాంతసంతానాసం
తాజరాజబృంద సుందరనందనా యాతవాతపోత సంభృత
సారభవంతోషిత సుమనోనికేతంబగు సాకేతంబను నగరం
బమరావతిం బురడించుచు భరతఖండంబునకుమండనంబయి
యొప్పుచుండు. ఆపురంబు జనులందరుం బురందరునేల్పడి
నాకలోకవాసులబలె వశీకృతధృతచంద్రుండగు హరిశ్చం
ద్రుండనునరేంద్రుని పాలనంబునఁ జాల మనంబుల నానం
దంబు నొందుచుందురు. ఆరాజేంద్రుండు శచీదేవిఁ బోలె
పౌందర్యవతి యగు చంద్రమతియన చంద్రాననం బరిణ
యం బయి పూవుందావియుఁ బోలెఁ దాను నమ్మానవతి
యుఁ గలసి మెలంగుచుండెను. అతనికి బుద్ధిబలంబున బృం
దారకగురునిం దూరు సత్యకీర్తి యను సచివోత్తమం డాలో
చనంబులఁ జెప్పుచుఁ గంటికి తెప్పవోలె ననవతర మాప
జలం బొరయకుండఁ గాచుచుండు. అట్లాతని మంత్రాలో

చనంబుల గ్రహించుచు హరిశ్చంద్రుండు పౌరు లందరీరాజ
 పురందరుండు మనల వేయగన్నులం జూచు నీతండు చిరా
 యువగు గాక యని దీవిప దీప్యత్ప్రజాపాలనంబు సేయు
 చుండె. అట్లుండ నొక్కనాడు కురీభిసీధవుండు ప్రధానిం
 గని యిట్లనియె. అమాత్యశేఖరా భవద్దీయమనీషావిశే
 షంబున దోషంబులం దొఱంగి యశేషసౌఖ్యములంబొందు
 చుంటిని. ఎన్నియైశ్వర్యంబు లున్నను బుత్రహీనుని జన్మంబు
 నిరర్థకంబు. వానికి బున్నామనరకప్రాప్తి తప్పదు గదా.
 వానిమానసము దీపికావిరహితంబయిన యాలయం బట్లు
 తమోమయంబయి యుండు. అట్టివాడు కింశుక కుసుమంబు
 చందంబున నామోదంబు లేక లోకనిద నొందుగ్గాన నే.
 నానడికి బాలు గాకుండ సర్వలోకపాలకుం గూర్చి తపంబు
 సేసి బాలకు నొక్కనిం గని యానందంబున మిన్నండుదున్.
 రాజకీయవ్యవహారంబుల మనంబుజొరనిచ్చిన దదేకనిష్ఠ
 గా నుండ గట్టం బలుగాన గొన్నిదినంబు లీరాజ్యభా
 రంబు తావక బాహుల బూని ప్రజాశోషణంబు లేకుండ
 బోషింపుచుండుము. నీయట్టి ముత్రరత్నంబున్న నామనో
 రథంబు లీడేరకున్నె యని రాజ్యం బాతని కొప్పగించి తత్
 ణంబున నిర్జనప్రదేశంబున కేగి ఘోరనిష్ఠ బూని యానక
 దుఃఖినిదనపాదారవిదధ్యానపరాయణహృదయుండయి
 తపంబు సేయ నచిరకాలంబున లక్ష్మీశ్వరుండు నీలకాయం
 బున గాంచనచేలంబు నీరదంబునడంబుమీఱు క్రొక్కాఱు

మెఱుంగుఁ బోల భక్తవత్సలుండయి ప్రత్యక్షుంబయి నీభక్తిని మెచ్చితి నాదయారస-బున నీమనోభీప్సితక్షేత్రఫలప్రాప్తియగు సంతస బునం బొందును. పౌ, శ్ర, జలం గరుణతోడఁ బాల్పింపును. నీకు సర్వశ్రేయఁబులు సమకూరుఁగాక యన్ని యంతర్ధానంబు నేసె. హరిశ్చంద్రుండును బురంబునకు వచ్చి యవ్వార్త నిజసచివశ్రీనిఖిళు ఖిలకుం జెప్పి ధర్మనిరతబుద్ధి గులధర్మ-బు విడువక యుండె. అంతం దనమనోహరయగు చంద్రమతీమత్త-కాశి నీమతల్లిక గర్భంబుఁ దాల్చినవమానంబులు నిండ నిడుచందురుఁ గా తి విడంబించి జయంతు నాదనంబున మీరు సుకుమారాకారుఁ గుమారు నొక్కని గనె. అప్పుడు బృందారక బృంద బులమ దానంద బుఁ బొందు డెడంబులతో నిష్క్రందమరదతు దిలమదాకిరనిద నందదిందిరిరసందోహస గీతారవంబు మీర దుందుభివ్రాత ధింధిమిధ్యాన బుల నాకాశ బు బీటలువాఱ నాట్య-బుసలు పుచ్చు కుసుమవర్ష-బు గురిసిరి. అట్టి శుభనూహణార్తంబున జనియి చిశ్ర ఖచ్చకకలశచ్చత్రాదీశుభలక్షణలక్షిత డయి దీపించు నబ్బలేందును ఖునకు నసిష్ఠాదిమహానుల యాశీర్వాద బులు సమ్రాదమోషంబునఁ జెల-గలోహితాస్యఁడను నామబిడి జననీజనకు లపారసౌఖ్యపారావారంబునఁ దేలుచుండిరి.

అట్లు కతిపయవత్సరంబులు గడచిన యనంతరంబు సల్లవితరసాలసాలకిసాల బృందనందితగోకిలాలాపకాంతి.

బగు వసంతం బతేకగతం బగుటయు నాభూవిభుండు ఘన
 యత్నంబు సేసి రాజసూయాదివివిధ మహాధ్వరంబు లతుల
 తపోగరిష్ఠుండగు వసిష్ఠుండు ప్రదక్షగా నిర్వర్తించి యాచక
 కల్పకంబయి యొప్పె. అదియంతయు విని వెదుకఁబోవు
 నోషధి దైవయోగంబునఁ గాళ్ళఁ దగులుకొనె నని సంత
 సించి కేండ్వవిష్ణుపుత్రుం డనం దగు విశ్వామిత్రుం డరిజ
 నాయోధ్య యగు నయోధ్యకుం జని నిజాగ్రేమనవారఁ
 బంపిన నారా జేదురేగి యర్ఘ్యపాద్యాదు లొసంగి తోడి
 తెచ్చి యమ్ముచిసింహు నవరత్నమయసింహునాసీనుంజేసి
 యిట్లనియె మునిచ ద్రమా! దురితతమోషహృతంబయి
 సంకోచించిన మన్మథఃపద్మంబు భవదాగమనంబునం దమో
 విరహితంబయి వికాసభాస్కురం బగుచు నిర్మలంబయిన
 యది. ముచు కేందయిన నసాధ్యంబులు గలవే. అది
 యును, గాక సర్వప్రపంచజన్మకారణుండగు పద్మసంభవుఁ
 జీరికిం గొనక ప్రతిస్సప్తి సేయఁ జాలి క్షత్రయవంశావతం
 నుండ వయ్య బ్రహ్మాక్షి పయి బ్రహ్మమున మించితివి.
 ఇట్టి నీయెదుట విష్ణుంబులు పటావంచలయి పాశుట్టకేమి
 యాశ్చర్యము అఖిలాగమస్వరూపులగుమీముఁబోంట్లదర్శ
 నంబు మహాభాగ్యవంతులకుఁ గాక యలంతులకు లభించు
 టెట్టు. తావక పాదపంక జపూజావిశేషంబున మనీయసద్ద
 నంబు పావనం బయ్యె సకలరాజకోటిలోపలం బ్రశస్తిం
 గొంచితి. మీవాంఛితం బెయ్యది దెలుపుఁడిప్పుడ తీర్చెద,
 నావుడు నబ్బారమణునకు మునివరుం డిట్లనియె..మహీపాల
 కౌ! నరాకారంబుఁ దాల్చిన పారిజాతంబవు గాక! నీవురాజ

మాత్రుండవె. ఈజూచక్రింబునంగల చక్రాధిపతు లెవర
యిన నీకు సగవత్తురె. కల్పివృక్షంబుఁ జేరి కాయ లడుగు
చందంబున దానకళానిపుణుండవగు ని న్నొక్క యల్పదా
నంబు వేడవచ్చిత. దానిం జెప్పెద వినుము. చంద్రకళా
ధరునకుఁ బ్రియంబుగఁ గ్రీతు వొక్కటిఁ జేయఁ బూనితి.
దాని నీవు స్థాంగంబుగా యధావిధిం జరుప వలయు. నా
మనోరథం బీడేర స్తంభేరమంబు మీఁద నరుం డెక్కి
యంబరంబునకు మాణిక్యం బెగరవేయ నది యెగిరినంత
పొడవు పోవు వేయు ధనంబు గావలయు. ఇదియ నాకో
రిక యన నా రా జేను గృతార్థుండ నయితి. మీకాంక్షితం
బిష్పడ తీర్చెద. స్వాపతేయంబుఁ గొనుండనవుడు గాధినం
దన్తుఁ డతనివితరణగుణంబున కీత్యాశ్చర్యంబునొంది భూ
వల్లభు తోడ నిట్లనియె. రాజోత్తమా! నీ యట్టిదాతయుండ
మాకేమి కొఱుంత. ఈధనంబు నాకు వచ్చిన యట్ల నీయొ
ద్దనె యుంచుము. వలసి నప్పుడు చేకొనియెద. సవనశాల
నిర్మింపఁగాఁ జూపు వెదుక వలె నంతదనుక ధనం బేను
దాఁచే గలనె. నీవ యీయుపకారంబుఁ గూడఁ జేయుము.
నీకు శుభంబగుఁ గాక పోయి వచ్చెద నని తత్తణంబు యా
మంత్రణంబుసేసి నిజాశ్రమంబునకు జనియె.

ఆతం డేగుటయుఁ గతిపయదినంబుల కాసంయ
మింద్రునకుఁ దాఁ జేసిన వాగ్దానంబు మనంబునకు ర్తా,
రా జీమునిరాజుగిని ధనం బిష్పడ చేకొనక యుక్కట
వచ్చు నప్పుడు వత్తుననియె. తత్తణంబు పుచ్చుకొన్న సుఖం

బుగానుండు. అట్లుగాక యెప్పుడో వత్తునని యప్పు సయి
నునిచి చనె. ఎట్టిసమయంబునఁ గానలయుననుచో. కోషం
బీతని ముక్కుననయుండు. ఇమ్మహర్షికిఁ గాతాశం బుద
యింశకయ యుండవలయుం గాని యాగ్రహగ్రస్తమాన
సుండయిన నీతని కోషంబు వారింప వారిజగర్భున కయిన
వశము గాదు. పాపతోఁ జెలగాటం బన్నట్లు లిట్టివాని
చేతి లోనం జిక్కితి. దైవం బేమిసేయఁ దలంచెనో పాల
ముంచిన నీట ముంచిన నాతనిచే భారము. దైవానుగ్రహం
బు వలనం గాని మనచే నేమియగునని విచారించు చుండె.

అప్పు డప్పురుషరత్నంబునకు సచివోత్తముం డిట్లని
యె. దేవా యినుం డధికపథపరిశ్రాంతి నపనయింప నను
ద్రస్నానంబు సేయుటకుఁ గా నరుగుచుఁ గంచిన మేని యు
రుణకాంతు లంబరంబును బ్రసరింపం జేయుచు నంత కంత
కుం జరమనీరాక రాతరంబునకుఁ గరంబు రయంబున నేగె
నా దృగ్గోచరుండు గాక మఱుంగు వడియె. పద్మినియు నాధ
దుస్సహవియోగవీచికాక్లరం బయో నే నెట్లుల నీది పర
రాజుమొగంబుఁ జూచుదాన ననుకరణి నధీశ్వరుండువోయిన
జాడనె వీక్షణంబులం బఱపి పఱపి యంతం గాన ననువు
పడక నేత్రారవిందంబు లల్లనల్లన మూయ నంధలి తార
కాన్తికాయంబనఁ గాయంబులు మఱచిన యాసవపానమత్త
మిళిందబృందం బందుఁ జిక్కువడియె. ఖగంబు లాకాశంబున
శ్రేణులం గట్టి కలకలనినాదంబు సేయుచు గూండ్లకుంబోవు
చున్నవి. పశువులు శ్రవణానందంబుగా గొల్లపిల్ల లూదు

శిల్పగోవుల వినుచు నిష్టకుఁబోయి గోష్ఠఁబులం దమ
రాక కెదురు సూచు చిన్నిమద్దుదూడ లంభాయని యటవ
నాకందువులం గనుట వలనఁ దమకుఁ దలిగిన సంతసంబు
వెలికిఁ దోషఁ దిరిగి యంభా యనుచు వానికోమల మృదు
దేహంబుల నాకుచుఁ బాలం గుడుపుచున్నవి. చక్రవాక
నికాయంబులు మిథునంబులం బాసివిరహతాపంబున వేఁగు
చున్నవి. సంధ్యాసమయం బయ్యెనని యమాత్యుండు వలి
కిన నదియు నొక యపశకునంబు గాఁదలచియు విచారంబుఁ
బయికిఁ దోషనీక యచితకాలంబున సధ్యాదివిధులం జేయు
వాఁడు గావున మేఱగిరి నుడి లేచు పంచాననంబు పోలె
నారాజ్యపంచాననుండు దిగ్గున సింహానంబు నుడి లేచి పరి
జవంబుం బోఁ బనిచి కాలకృత్యంబులఁ దీర్ప సంతఃపురం
బున కతిగె. అంతం బాంధయూధంబుల బాధపఱచు వీనికి
మాత్ర మేల సౌఖ్యంబు గలుగ వలెనని కనలున, మఱు
కరీమధుకరంబుల వెదకుచు సరోవరంబులచుట్టు దిరుగు తు
మ్మెదలకుం దమసఖులు దగుటుకొనిన యరవిందంబులు
జానరాకుండఁ జేయు పొంతునాఁ గటికి చీకటి యక్కటి
కంబులేక కంటకంబులు గుటజంబులు గ్రామంబులు గ్రానం
బులు ననుభేదం బగపడకుండ బహ్మండంబు నిండె అట్లు
తమంబుచే నేమియుం దెలియక జడుల విధంబుననవి యా
ర్తధ్వానంబు లుబరంబునం బఱపఁ దన్నుఁ బ్రార్థించుట
గాఁదెలిసి మనీయపరివారంబు నిటుగోరంబులంబెట్ట సమ

కట్టినయన్నీచు మద మిష్పడ యడంచెద వారలు మామక
 సేవకవర్గంబని యించుకయినఁ దలఁపవలదె జౌరా వాని
 పోతరంబు దానిఘల మిష్పడ యనుభవించెడిఁగాక'' యని
 క్రోధంబుమూర్తీభవించిన పోలిక లేచెనా నల నెల రాక
 సంద్యతుడయి యుదయ బగుడు దిమిరంబు గరంబుదర
 బున దరంబు గదుర దురంబునకు వెఱచఱచి పటాపంచలము
 కందరాంతరంబును వృక్షంబులు గృహంబులు లోనుగాఁగల
 యున్న తవస్తువుల నీడనుదాఁగె. అప్పుడు నాధునిసరసకరసం
 స్పర్శనంబునం జేసి యనురాగంబు వొదలి విలాసంబునొందె
 నన విరిసినకుము దిని కుసుమ బులం దక్కటి లతా తంబుల
 నలఘుతరమరదంబుఁగోలి యళిపాళినిజబంధుపరివార బు
 పాటుమఱచి యానందంబుబొంగె గోపంబుదీరి బ్రసన్నహృ
 దయుండయ్యెనానిందుండు స్వాభావిక ధవళదుచ్ఛింజెన్నొందె.
 అంతకునున్న మరమల్లికావల్లి కాయమానవిరాజమాన సు
 మరాజిభంగి నింగింబకాశించు దార కాగణంబు జీవితేశుసన్ని
 ధితత్యుపీర్ణంబుగ భాసిల్లంజనదని యాతనిలోసలీనం బయ్యె
 ననం బురారిశిరోభూషణు తేజోభరంబున నణ గియుండె
 అట్లు సకలలోకమనోహరయయి వెలుఁగు నాశ్చర్యేన్నివిభా
 వరి విభావరీవరవిభావిభవసమన్వితంబగుజగంబునగఁబులను
 జీవకోటులను గర్భంబునం దాల్చినదుగ్ధాకూపారంబుమాదిరి
 మీరె నందు పటపత్రశయనుం డయి శేషశయనుండున్న
 వడువున మృగాంకుండు- దేలుచు విహారంబు సల్పె. అప్పు

ఉమ్మత కరు కరనికరంబులు సుధాలలిత సిత కుడ్యకాంతు
లను తమ బాధువులు గలి సంతసంబున నాలింగనంబు సేసివిలా
సంబున భాసమానంబు లయ్యెనన భిత్తి భాగంబులం బర్విన
చంద్రిక లగుణ కిరణుల డపరధరాధర గహ్వరంబులకుం బా.

ఋశస్వకు డాచిక్కిరిస తేజంబుచే పరాజమానంబగు దీప
వ్రాతప్రభవలన చివితీ మెదుటిపీఠంబుల కరణినుండియవి
దీసిన వెనుకఁ దమకాంతుల నలున చకోరకంబుల కపార
ముదంబు సంఘటింప నారాజకళిత్రుండును గళత్రంబును
జరత్నరత్న సగితవిశాల ధామంబునం బవ్వళించిరి. ఆసమ
యంబున గంధవహుండును వోరుండు దనకుంగల యనంగ

నిశాచరుల వెనుక బలిమిఁ జేసి వారలమనోహరశరీరసార
భంబులం దోచిక్కిరి నభిప్రాయంబున బయలు వెడలి లోని
కిం జొర దారిం గానక మెట్టకేలకు జాలక జాలంబులవలనం
బ్రవేశించి తమవారి నిరాకరించు సర్వజ్ఞ పుండరీకాక్షులం
దని డెందంబునం బాడముభయంబున మనోభీష్టంబు దీరు

ననునాన విడిచి కట్టకటా యదియేటి పాపకర్మము, సేచ్చం
దీరుగుచు సుఖంబుగ నున్న ప్రాణంబు గష్టంబునం బెట్టికొం
టి. మరీయ మనోరథం బీడేఱునని తలంచెదనా యటునిర్ణి
ద్రతేజంబున రాజులు వారును బాటిపోదునని చూచెదనా
యిట నయోమయం బగు దాయ నాకాళ్ళకు బందాలు
వై చెడు, నన్నుఁ గట్టఁదొల్లు నేన దెచ్చుకొంటినిని విచా
రించి తుద కొకయుపాయంబు పన్ని యారాజునకు నాడే

వేరికిని దావహించిన సుగంధంబు, గానుకగానిచ్చి శరణంబు
 నిచ్చిన వాడు దానిం దురిశ్చించి మరలఁ దమదేహవరి
 మరలఁచి నానూతులఁబరకుఁ డాదితోషి కంబుగ నిచ్చి
 యవరిమితకంతోషంబు నొంది తమనేవకున్దిం గాఁ జేసిన
 నామందారిలఁచు నచ్చటికే నచ్చుచు భోవుచు మాచ్చట
 నుండ నాజంపతులు సరసశల్లానంబులఁ బ్రోద్దుపుచ్చుచు విశ్ర
 మించిరి. నజ్జనుల కెందును దమ కపకారము రోయి మారు
 తున కుపకారిం నేసి దానినా న వికాసంబు నొందుట స్వాభా
 వికసిద్ధంబుగాఁడె ! ఆరాతరి యంతయు నాదంపతుల నిద్ర
 పుచ్చుటకు జోలలుపాడె ననం బరభృతకీరశాఁ కావారం
 బులవారితసుధాచుకారి కలకలారావంబులు గర్జరసాయనం
 బులఁ జేయుచుండె, అనంతరంబుఁ గొంత కాలంబునకుఁ
 గాలంబునేలం బూచి పూరించు శంఖంబు దీగారవం బనం
 దామ్రమాడ మాదామనులు త్రిభంగిగ నోక్క మొగి
 మొరయ వందిజనంబులు మేల్కొంచి మేదినీనాధుని మందిర
 ద్వారంబుఁ జేరియిట్లవిరి. ఓవిశ్వవిశ్వభరాభరణధురంధర-
 ప్రశస్తప్రాభవా! మేల్కనుము. ఇదేప్రకారాశావిలాసినికం
 బుకంఠంబునం దకుంతితతేజోవిరాజితంబులగు రేఖలుంబోలె
 నాదిక్కునం దెల్లనిరేఖలు మనోహరంబులయి కనుపట్టు
 చున్నవి. వెన్నెలలు పలుకఁబాటఁజొచ్చె. హరిహరయది
 శాలలన తనకబరీభారంబునం భరించి కాంతి దొఱంగఁ
 బాటవైచిన సుమగుచ్ఛంబు విరిసి యసమఖండంబులయి
 యాకాశంబునం జెల్లచెదరయి యచ్చటచ్చట బడెననఁ

జన్మదుఃఖము వేగుజుక్క యాదిగాఁగల నక్షత్ర బులును
 వెలవెల బాఁజేయుండె. శక్రుతసంతతులు దెలదెల వేగుట
 యుం గులాయంబుల వలనం గొలగొల గూయుచుం బిలబిల
 యలు వెడలెడు. తమవాఘండు మేలుకొనునంతకు నిర్దిష్ఠ
 కార్యంబు లనిపిర్యంబుగ జరుపుచున్నట్లు గనుపడంగఁ
 గొంతకాలంబు వేసియుండేయని యట్లుండేయుం బదింబదిగఁ
 గున్న లెట్లనెసి సంచమస్యనంబులఁ గోకిలలు కూయుచు
 న్నవి. దీసికానికాయంబులు జమయందు డాచిన తేజంబు
 నదీయనాయకునకిచ్చి తెలతెలబాటె. ఉదయాచలాలస
 మాన యామిసిం గాయంబున నలందిన చందనంబు గళితం
 బగుడు లోచనగోచరంబగు తద్దేహలోచులనం దూర్పున
 నెట్లనికాంతులు గాన నగుచున్నవి. ఇంతకాలంబు మనవి
 హారసంబున నీరాజు విహరించె వీనిం గళావిహీనుం జేయ
 కూరక పోదునే యని నకోధుండయి యలువెడలె ననఁ
 గెంపారు బింబంబున నంతుమంతుండదిగోదూర్పుకొండపయి
 నుదయించి చండమార్గణగణంబులను కిరణంబులం బంపు
 చున్నవాఁడు. శ్రావణ సముదయంబు సముదంబయి వికసిం
 పనందుం దగుల్కొనిన చంచల చంచరీకసంచయంబు ప్ర
 హృష్టాతరంగంబయి గానంబు సేయుచు బయలువెడలెడు
 సుమనస్సంసేనితులగువారు సహవాసుల సుఖదుఃఖంబుల
 ననుసరించి తాఘును సమ్మోదవిచారంబుల నొందుదు ర్థని
 పెద్దలు దెల్పు పల్కు నిజంబుగాక వేటొండగునే. మలా
 మానిలంబుమందమందంబుగావీతెంచుచుబలాకాబకక్రొంచ
 చక్రివాక చక్రాంగాదిజలవిహంగమ కోలాహలంబుల ను

బూక చకోరాదిశకుంతసంతానాకర్షించనంబులనుగర్జనోచరం
బులంజేసి భూజనంబుల నిద్ర లేపుచున్నది. దేవా! భవ
దీయకృపాదనసంపూరితకటాక్షవీతుణ్ణులం బ్రసరింపం
జేసి ప్రజలం గావవే, మేల్కొనవే యని మేలుకొలుపు
చుండ నాకర్షించి మనఃకమలంబునఁ గలఁకంబు హెచ్చియ
థైర్యంబున నడించి నాదిదేవునిం దానుసతియుం బ్రార్థించె
పడక లేచి సమయసముచితకృత్యంబులం దీర్చికొని సరస
హృదయ హృదయంగమంబును సభి కమృఖకమలభాసమా
నంబును నయి కమలాకరంబుం బోని యాసభామంటపం
బున దివాకరు కరణి నత్తరిణికులాభరణుండు ప్రకాశించె.

ఆసమయంబున ద్వారపాలకుం డొక్కఁ డేతెంచి
వినయనయభయంబులతో సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసియు
య్యికకులాగ్రణితో నిల్లనియె. దేవా! అవధరింపుడు. ఈ
దేశంబు జనులందఱుం దమవేదనల దేవరకు నివేదింపఁగొం
దఱ నియమించినచినారు. వారు ముఖశాలాసమీపంబున
వేచియున్నవారు సెలవేసి కొనివచ్చెద ననవుడు నావసుం
ధరాధ్యక్షుండంగీకారసూచకంబుగఁదలయామిమటయు ద్వా
రపాలకుండునోయి సార్వభౌమునియాజ్ఞ యయినదితోనికి
రండని వారిం దోకొని రాజసమ్మృఖంబున విడిచినవారు
నవ్వారిజ్ఞాప్తకులవల్లభునకుఁగరంబులు మోడ్చినమస్కారం
బు సేసియారాజు ననుమతించితస్థలంబులఁ గూర్చుండి యిట్ల
నిరి. “ఓహరిశ్చంద్రరాజచంద్రా! కు మందఱమీహిందూ
స్థానవాస్తవ్యులు తమతాపంబులు దేవరకు నెఱుకపఱచి

తావక కారుణ్యరసంబున వానింజల్లాన్ప వేడ మమ్ము బంచిన
 నే తెంచినారము. మావిష్ణుపంబుఁ దేలుప ముదలమేని మువ్వి
 చేసికొనెద మని యనుజ్ఞఁ గైకొని యిట్లని చెప్పఁ దొడఁగిరి.
 ఓమాసవేద్యా! ధవదీయప్రాజ్యరాజ్యంబున నేటివఱకు నేమి
 యు నీతిబాధలం బొందక బంధున మేతలబుగ సర్వసౌఖ్యంబు
 లనుభవించు సుంటిమి. ఊర్వకనకలసస్యసమన్వితయయి మాత
 వోలె ప్రజలం గావాడుచున్నది. అతివృష్ట్యనావృష్టిభయం
 బులు లేక నెలకు మూడువానలు నిండఁ గురియుచుండు
 జనులశిష్టాచార సంపన్నత యేమిచెప్ప. అపమృత్యువు లెక్క
 డను లేవు. జారతిస్కరాబద్ధక మాచకానులం గానము. బధిరాం
 ధాదివికలాంగులు మందు కయినం గనఁబడరు. సర్వకాలంబుల
 చిద్రాఘసమయంబులం గూడ నింకినండు సరసీసముదయంబుల
 నుదయంబగు సరపిడనిక రాదికుసుమవిసరంబులసరంబులను నిరం
 తిరప్రసవఫలాంచితపాదపపుష్పమాలికామాలికలనుజేయు దేవ
 తాపూజఁబంబులజనంబులందఱుం దేలుచుండురు. అట్టివారలకు
 వేఁ డ్దేమి పాపకర్మమోగాని యశంతంబులయి కన్నట్టు కష్టం
 బులు సంభవించె సింహశార్దూలాద్యాభీలమృగంబులు భూమి
 యీనిన చందంబున లెక్కకుఁగాక దేవాసురసమరంబునందలి
 రాక్షససంఖ్య నతిక్రమించుచుఁ దమబలంబులకుఁ దోడు గేలు
 దోషాకరదత్తదృష్టి సహాయములు యఖిలంబు ఖిలంబు
 చేయఁబూనె. గృహంబులు వెడల భయంబయ్యెడి. అనేకజన
 గోసముదయంబు లిదివఱక యాదారుణమృగంబుల బారిఁబడె ..

ఇంక నెందఱు నాయదృష్టంబు సంభవింప నున్నదో తెలియ
 కున్నది. వేదండకాండంబులచే ఖండింపబడినకంజాతాద్యనేక
 సుమజాతంబులం గలిగి వాని యధేచ్ఛాసంచలనంబునం గలంగ
 జంబాలమయఁబయినజలంబులం జెన్నటి యుండెడు తటాకనదీ
 నదంబులను భ్రువనవినాశకారణంబగు విత్తులం జల్లఁ గలుపునీ
 యుటకనం గలమగర్భాదివిలసిత్తంబయి యాసుపచ్ఛనయి కంటికి
 శృంగారంబుగాఁగఁబంబడు మొలకల వరాహంబులు వెఱికి మూ
 లంబులం జెల్లగింప వరిలేక ఘరంబులం బరిఁగు కేదారవారంబు
 లను దమయధీశుఁకు శాత్రువుం డగువానికిఁ బగమబాంధవంబు
 లగునవి దనకును విమతులై గాన వాని నూటాడంజేయవలయు
 ననుకాంక్ష నావనవృషభాది పశుగణంబులు విదళింప నవిపడిన
 వాని విడువ వలయు ననువిచారంబున వానితోడఁ గిగ్గింపంబడు
 రమాకుమారమార్గణాభిగామకుసుమపాసింగలిగిన మల్లికార్జు
 వల్లిమతల్లికలనెతని చారుతరంబులగు నారామంబులను గలిగి
 భీభత్సంబగు గూపంబుదాల్చి నిర్ధామధామంబయి యుపృక్తి
 తలంబు జనశరణ్యంబు గాకయున్నది. ఇట్టి యాహవల నేష్లుషున
 గల నయిన నెఱుంగము. ఇంతదనుక దేవరప్రాప్తునం దలిదండ్రుల
 చాటబిడ్డల వడువున నేమియు నెఱుంగకుంటిమి. ఓరాజశేఖరా!
 యిష్ట దీక్షష్ట్రంబుల వలన మమ్మఁ దొలఁగించియసురానీకంబనీ
 కంబన నాకంబునకుం బంపిసురలకు బాధాఃకృత్తిఁజేసినయా
 సర్వేశ్వరుభంగి సదయహృదయుండ వయి రక్షింపవే. బిడ్డల
 రక్షింపవని జనకునకుఁ గాక యేదీక్షి' అని యనేకవిధంబుల

వేడుచున్నవారలం గని యానన్వసర్వంసహస్థేశ్వరుం డభయ
హస్తం బిచ్చి మంత్రిం జూచి వారల కీట్లయె మీవారి వివేక
చాతుర్యంబులకుఁ జాలనంతసించితి. అందఱుంగూడి మొట్టవె
ట్టుట నందడికిఁ గారణంబనియు ననాధ్యంబనయుఁ దలంచి కొం
దఱుం దమకుఁగోఁ బంపిరి. ఇదివఱకు జనుల లాభాలాభంబులు
చెప్పి వానికిం దగుకార్యంబులం జేయవేడ సభలో నెవ్వరును
లేరయిరి ఏంతజాకరూకత్రతోఁ బాలింత మనినను మేము సర్వ
జులముకాము గదా. ఎవరికవ్వంబులు వారిక బాగుగఁ దెలియుం
గాని మఱి యొకనికిం దెలియవు. మీవలన నాలోపం బిష్పడు
తెలిసినది. ఇదియాదిగాఁ బట్టణంబునకు మవ్వుకు రాచకార్యం
బుల విషయమయి సభదీర్ఘనన్ద జేగుదెంచి నారికిందోఁచిన
యాగోచనంబులం జెప్పుచు వారివారి దేశంబుల సౌఖ్యంబు
నకు వలయువానిం గోర వలసినది. ఇట్టి సణాన్వతు లగుమీర
లింతమాత్రమునకు భయంపడ నేల. ఈక్షణంబ వెడలి యా
మప్తయ్యగఁబుల మదంబడంచి జనుల నెప్పటియట్ల సుఖస్థితి
మంచెద. పురంబులకంటె నెక్కువ సౌఖ్యంబునకు దేశం
విక్రయగు నని తలంచెద. మీరు పోయి భయంబు వాసి
సకలజగత్కర్త మఱువక యానందంబున నుండఁడని వారికి
నెలవిచ్చి సచివుండు దాఁ జేసినయేర్పాటునకు మెచ్చి పొగడు
చుండ నాతనికిం గాంచి మనకు వేటకుం బోనఁ గావలయు
వస్తువహంబుల సీత్యణంబున సమకూరంజేయు మని యాజ్ఞ
యిడి సభ చాలించి యంతిపురంబున కరిగి సంధ్యాదివిధులం

దీర్ఘిణాని పంచబయ్యామల భోజనంబునఁ దృప్తి నొంది సభ
కేతెంచి మధ్యందిఁదినకరుకరశం బ్రతాపమర్చి కీర్త్యుండయి
వెలింగె.

అంతకన్నున్న కిరాశవ్రాతంబులు దెచ్చిన వేటకక్క
లగమి యో జగత్పాణి! మే మిదె యాకాంతారాం
తరనివాసకూరమృగవినాశంబు సేయ వచ్చునున్న వారము
నీవటకుం యోయి వాని నేమటక కాపున నుండు మని తెలుపు
మని చెప్పుకై వడి నాకాశంబునకయి మోర లెత్తి దిక్కు
లన్నియుం బ్రతిధ్వను లీన భీకరానాంబు సేయుచు, బాతా
శంబుఁజొచ్చినవి చచ్చుచు రసాతలం బయిన నిట్లు పెల్ల
గించి వాని వారక నూనుకనిరంశఃఖి ప్రహారవారంబులఁ
జేల్చెదము గా కూర కుండుమే యను నట్లు పాదనఖమ్మల
ధరాతలమ్మ గీరించు, జంతునహంబుల పయిం గోనీయక
యాపెడి గొలుసుల పయిఁగోపంబు లబడ్డం బటపట గీరి
కొలుకుచు వశంబుగాక విడువ నాఘుల వేడు వడువునఁ దో
కల నాడించుచు నిట్లు పలుచేప్తుల జేయుచు నీన కుక్కుమిఱ్ఱి
యుండ, నీకిదితగవగునే మేముచేయుపనుల నావన్యంబులకు
మున్నుండు దెలి పెనవు మారుతుండవు నీగుణంబు పోనిచ్చు
కొందువే యని కోపంబున వాడువు నటకఁగోరి రన ననేకా
యుధంబుల జళిపించుచు సింహశార్దు శరభ భేరుండాదులఁ
గాలం జములుదు మని చూపు కై వడిఁ జరణంబుల ధరణిపయి
రాయుచు గింకరనికరంబులు పరికరప్రకరంబులు సమకూర్చు

కొని మంత్రివసునియూజ్జ నాభేటనవిహారపరాయణంబులయి
మొగసాల మొగిం గనిపెట్టియుండె. అంతనంతయు సిద్ధంబయ్యె
నని విని యారాజువణి మణిగణస్థితానేకవిభూషణాలంకృతుం
డయి నిజసత్తనుతనచివప్పముఖపరివారపరివేష్టితుండయి యుచి
తవేషంబునఁ గురంగంబుల భంగి గరంబు మఱంగలిందుతురంగ
సంఘంబుచే రంగు మీటి పుష్పకంబుం బోని యొక్క కడని
యరదంబు నెక్కి మాతలి మఱపించు తన సారధిని పుణ్యం
బునకు మెచ్చుచు జనుచుండె. ఆరథంబు ననుసరించియరిగెడి
సాహిబుల నాహంబుల హేషారవంబులు మిగుల, గజనుట ను
గీ పెట్టుచుండ నాపరివారంబు జనుచుండఁ బురంబు గదలు
చున్నట్లు చూపట్టి చూపఱున నేత్రోత్సవంబు సేసె అట్లు
వాయువేగంబున నేగుచుండ హాహితాస్యండు దల్లిం జూచి
యిట్లనియె. “అమ్మా! యిది యేటి చిత్రము. మహీరుహంబు
లన్నియుం బ్రక్కల వెనుకకుం బఱుతెంచుచున్నవి.” అని
కొడుకాడు నుడుల విని మాసాన్వేయిట్లనియె “నాయనా! నువి
నడచుట లేళ్ళ మనము రథవేగంబున వృక్షంబుల వెనుకకు
విడుచుచున్నవానము. మంచు వోవుచు మనమువానింజూచిన
నవి మనవేగంబునఁ బరుగువాఱునట్లుఁ గన్నట్లు మన్నవి ఒక
నిమేషమునకు వెనుక మనము చూచిన యామామిడిగుచ్చ
యిప్పుడొక్క మోజునంబు వెనుకకుఁ బఱుతిగట్లుండి యుద్రిగో
నగోచరంబగుచున్నది. నిజంబుగ నాలోచించి చూచిన నది
మనదృష్టిపథంబు వలనరి పరుగు వాఱుట గాదు. మనరథం

భారసాలరనాజం బున్నతావున కేనిమేషంబున నొక్కయోజ
 నము దూరము వచ్చినది. వృక్షం బచలంబు. స్థిరంబుగ
 నున్నది. చలించు చున్న యదిరథంబు. దీనిచలనంబున
 గాఢకిం జలనం బజ్ఞానంబునం గల్పింతుము. ఇట్టిమనోవిభ్రా
 నంబున ననేకులు దృష్టాంతోవలన బోయిరి. సూర్యచలనవిష
 యకవాదం బీదృశంబు యయి యున్నది. సూర్యలింబము
 మనము ప్రక్షిప్తజూచిన వృక్షంబువంటిది. భూమియో రథంబు
 వంటిది. రథంబు గదలుచున్నను జెట్లు నొచలించుచున్నవని
 నీజెట్లు భ్రమించితి వట్లే యనేకులు సూర్యుడు దిరుగు నని
 భ్రమించెదరు. ఇంతియగాని వాస్తవంబుగా భూమి దిరుగు
 చున్నయది సూర్యుం డచలం డయి యున్నవాడు. భూమి
 దిరుగుచుండిన మన మెట్లు నిలువఁగల మని యదీగెద వేమో
 చెప్పెద వినుము. రథంబు దిరుగుచున్నను దీని పయిమనము
 కదలిపడకుండ యుండుట లేదే. ఈసృందనంబునం బ్రాకేడు
 చీమ పగిది మన మీవసుంధర నుందుము. అట్టివారికి భూచల
 నంబున నేమి కీడు పూడ్కును. అయినం బోదేను గగ్గలుట
 మనము గందుము. భూగమనం బేల చూడలేని మనియెదవేని
 వినుము. పుడమి రథంబుకన్న వేమడుంగులు పెద్ద. దానిగమ
 నము మన నంటి యల్పుల కెట్లు గన్పట్టును. చీమ కీస్యరిద
 నంబు గదలుచున్నట్లు తెలియనా? తెలియదు. మనకునా
 నట్లీ యనుకొనుము. ఇంకొక్కటి వినుము. మనము పడమట
 నుండి తూర్పునకుం బోవుచున్న దూర్పునండి పడమటి దిశకు

వృక్షంబు వోయి నట్లు గనుపడును. సూర్యుండు పూర్వ
దిక్కుననుండి యపరదిక్కునకిం బోవునట్లు చూపట్టును గావున
మనరథముంబోలె ధరయుఁ బడవటనుండి తూర్పునకుం బోవు
చున్నది. సూర్యుం డొక్కచోటన గదలక మున్నవాఁడు
భూమి తూర్పునకుం బోయిన సూర్యుండు పడమర దిక్కున
నుండు. పడమరకుం బోయినఁ దూర్పున నుండు. ఇది మిక్కిలి
మిథ్యమైన యంశము దీని నెప్పుడును మఱువకు” మని
చెప్పిం దలింజూచి కమారుం “డమ్మా! మామిడిచెట్టగో
చరం బయింద కదా యేల” యని యడుగ నామెయిట్లనియె.
“మనదృష్టికిఁ గొంత యాటంకము కలదు. గొంత దూరంబు
వఱక క్కాని నయచంబులు వీక్షణంబులం బఱపలేవు. ఇంతియ
గాక భూమి గుండ్రమయియుండుఁ గాన దూరప్రదేశంబులఁ
గాన ననువు పడగ. ” అని బోధించి దీనినెప్పు డయిన వఱ
చెదవు సుమీయని యుపలాస పూర్వకంబుగాఁ జెప్పిం
గట్టుంబు లేక సంతోషంబున దారిబోవు చుండఁ గఱచెఁగాన
దీర్ఘశ్రియఁ నస్తునంబంధజ్ఞానంబునఁజేసి యావిషయంబుల మనం
బున నాతండు నిలిపె. ఈశాస్త్రవిషయంబుల నామాద్దుగఱికి
నామె దెలుపుచుండ హరిశ్చంద్రుఁడు మఱచి తెలయూచి
“యెవ్వరా! బాలికావిద్య వలన నింతశుభంబు గల్గునే. బాలి
కలు తల్లు లయినపిదపఁ దమపిల్లలఁ బిన్నటినాటనుండేయు
సన్మార్గంబునం బ్రవర్తించి జేసి వలయపిశేషంబుల నెఱుక
పఱతురు కదా ! చిన్ననాఁడు చేరిచినది యెన్నఁడును మఱువ

నేరకు. అప్పుడు నేర్చికొనినవి న్వాభావికసిద్ధింబుల యయి
 వెలయు. అట్టి సమయంబుల బాలకు లిట్టిసంగతుల నేర్చినఁ
 గొంతకాలంబులకు లోకంబున సందఱును నజ్ఞులయి ప్రవ
 ర్తితులగుటకు నేమి సందియంబు గలదు? మగవారివిద్యకుం
 గారణభూతంబగు స్త్రీవిద్యాభ్యాసము వృద్ధిపఱచుట పురుష
 విద్యాభ్యాసముఁ గోగువారి కెల్ల నవశ్యకైర్వ్యము. అహహా!
 ఇట్టి నర్హులైనదియని యగ్నింప నాలరంజె. ఇంతులకుం
 జనువు నేర్చిన నేశంబునకుఁ జూచి నభ్యుదయంబు గలుగు నని
 స్త్రీవిద్యాభ్యాసంబు మెచ్చుచుం జని చని వినిర్మలవారిపూర
 తరంగసంఘాతసముద్భూత మధురతరగీతావృతనర్మదయగు
 సర్వదం గని యచ్చట దిగి వలివసువలిచే విగతశ్రమ్యుండయి
 తిరిగి యరకం బెక్కి నర్మదానదీనీరసంవర్ధితభూజరాజవిగ్లాజ
 మానంబును నిసుంజపుంజరంజితావర్ణగు ప్రహహాభీరిఘోరమృ
 గారావఘూర్ణనూనంబును నయి యూపసమయంబులంగూడ
 నిదిడాంధకారబంధురం బయిన యప్వీంధ్యవసుంధరాధరసమీప
 ప్రనేశంబుఁ బ్రవేశించి షణ్ణివారంబు సల్గడలఁగి నోవంబనిచి
 తాను ననేకధాశ్రీజమృగసంకులంబయిన యొక్కచక్కికిఁ బర
 మానందంబునం బోయె.

అటు వోయి ప్రళయకాలమేఘగర్జారావంబు లవరి
 బును సరకు నేయక నారివిరావంబు బ్రహ్మాండభాండంబు
 నిండ నతిజవంబునఁ బుంఖానుపుంఖంబుగా దారుణశిలీముఖం
 బుల నేసి శంఖానుశంఖంబులుగా ననేకపుండరీకగండభేరుండ

లులామధల్లూకస్తంభేరమాది మృగంబులం బడవైచి వేట
 చాలించి మలమూచలసమాగతమందమారుతనివారితిసంజాత
 మర్మబిందుజాతుం డయి సచివశేఖరునితో సరసాలాపకలన
 నుండె. అట్లు తమచేతనే ననుజ్ఞాకులయిన భటసంతతిదంతు-
 రితసంతోషనాన్వితంబయి యంతకాకృతి నేగి యిదియు నది
 యు నను వివేచనంబు లేక శమాలరినాలపున్నాగనశ్శాశోక
 జంబీరలనం గాదిభూజాతశాఖాస్థికిరశారికా కాకపికమయూర
 ఖంజరీటాది ఖగంబులి నలుగన్ను వెట్టి సూటి సూచియుండ
 వింటి బద్దలఁ దివిచి యుండలం బంపుచు నూచల నేయుచు
 డమలాదివృక్షంబుల మఱుంగున మొఱంగఁ జూచు మాతం
 గంబుల కుంభంబుల వికళనంబు సేసి మక్తాతతులం గనియఖి
 లమృగంబుల బాణకృపాణంబుల నఱుగిచు వేటవృక్షలచే
 గఱపించుచు దీనుంబులచే రప్పించి ఘోరతరచరణతలాహతుల
 నొప్పించుచు బల్లెంబుల నీలైలఁ బూడుచుచు నిట్లనేకవిధం
 బులఁ జిత్రవధ సలిపి యావనంబు నిర్విశేషంబుగ శోధించి
 కూర్మనశ్విశరశ్యంబ యనదని శిక్షించుటతో యనం గొమ్మల
 విఱిచి పూలను బరిడ్లను నాకులను నలుగడల నలము కొన
 రాలిచి భీభత్సంబుఁ గావించి వేసరి వేట చాలించి యధ్య
 యుచి సమక్షంబున కేగి తాము దెచ్చిన మౌక్తికంబులు ఫలం
 బులు పుష్పంబులు లోనుగాఁగల చిత్రవస్తువులఁ గానుకలుగా
 సమర్పించిన వానిం జేకొని యాసారసబాంధవ కలాభరణుండు
 మంత్రకిం గొన్ని కళతగ్రంబునకుం గొన్ని పుత్రునికుంగొన్నిటి

నిచ్చి వేటకాక్రంద్యము బసదంబు లొసంగి యుండఁగఁబోవ
 సహజ యిచ్చి యమాత్యుని కిట్ల.యె. “అ ఘాతాత్త! విను
 మాజేటవ్యసనంబునం దొలి యుత్తరదూరంబు వచ్చితిమి.
 ఈచానరంబున మీచరంబుగ గాసిన్బొందిన జంతువితానంబు
 శక్తిరస్సొంద్ర క్తంఘ్రిం బరితంబయ్యెనన నంతరిక్షంబు రాగ
 మయం బయినయది. కానికరణేయంబుల దీర్ప నిదియ
 యదను అదె తనవర్ణంబు దదీయయశోవిమలతఁ బ్రకటింపఁ
 గేటనీట బాటనాకుల తాపంబు వాపుచు. నితాంతసౌఖ్యంబు
 లిచ్చి సకలలోకవిఖ్యాతిం గాంచు గంగానది పవహించు
 చున్నయది. మన మచ్చటికి నేగి సంధ్యాద్యాచరణేయంబుల
 నాచరింతమె. ” నావుడు నవ్వనజాప్తకుల తిలకునకు సచివ
 సింహంబు డిట్లనియె. “దేవా. యీదుష్టజంతువుల నిర్మాతలంబు
 నేసి లోకంబులకెల్ల సౌఖ్యదాయకుండవయిన నీకీర్తి డెలు
 పుచు గారవింప రమ్మ రమ్మని తరంగనికరంబులను కరంబులఁ
 గంకణమౌక్తికంబులు కరంబు భాసిల్లం బియ్యచుచున్నది.
 అటకుఁబోయి యాదరింపకున్న జిన్నోవదె. కావున నచ్చటికి
 జనుటయే యుచితం బని నామీనంబునకుఁ దోచుచున్న”దని
 సత్యకీర్తి యన హరిశ్చంద్రుండు తనసారథిని రథం బటుపట్టు
 మని యాజ్ఞాపించె నాజ్ఞాపించుటయు నాసారథి కనుమూసి
 తెఱచు నంతకాలంబున నాగంగాకూలంబున హారల దింప
 వా. రోపారంబున నపారముదంబునం దేలుచు డిగి సహజ
 గుణంబు లగు తాపనివారణంబును లోకపావనకరణంబులును

హరిశ్చంద్ర విలువనబలును శంఖచక్రాకలవంబును దనపుట్టువుం
 దెలుప స్వర్గసాతాశమర్త్యతోకంబుల వెలుయు నానదీమతల్లిక
 బొత్తొత్త శక్తిమంబు కిరం బధిరోహించి సమయకృత్యంబులం
 దిచ్చుకొని కొంతకాలం బభట సరసగోష్ఠి నుండిరి. అప్పుడు
 హరిశ్చంద్రుగ్రంథ మంత్రం జూది ననత్యక్తిరి! విస్తారమారం
 బున నున్న మననగర మీశిర్వం జేరుట కష్టతరంబు గాన
 మనరాకి సఫలంబగు నుపాయం బొక్కటి చెప్పెన నాల
 కింపును. ఇచ్చటి కనతిమారంబున దురితలతావితానలవ్రితుం
 డును దేజోభాస్వన్నిత్యుగ్రంథును సర్వజ్ఞతతిమంథును గరుణా
 రసవిలసదతిమృదులతరహృదంతరుంథును సుగుణరత్న రత్నా
 కరుంథును నగు వసిష్ఠు డశాగ్రంతంబు తపంబు సేయు నాశ్ర
 మంబు గలదు. ఆముసరాజు చరణరాదీచంబుల కెఱంగి యీ
 రాత్రి తదాశ్రమంబున నాశ్రమంబునం గడుపుదమని' చెప్పి
 యాస్థలంబునకుం దేరు దీసికొనిపోమ్మని సారధికి నానతి యీ
 నతంథును హయంబులం బఱపి తరుణాగ్ని హోత్రంబు వలన
 బయలు వెడ్కు భూమంబు గని యదియ మునిసివాసం బని
 నిశ్చయించి యచ్చట నరదంబు నాపె. అప్పుడు వార
 లారధంబు వెలువడి చని యాస్థలంబున జటాపటలం బరుణ
 కాంతి రమణీయంబు యొప్పు మేర విభూతి నలంది శార్దూ
 జ్ఞానినంబు గిప్పికొని పద్మానవంబున నుండి రుద్రాక్ష మాల
 ద్విష్ణుమ నిర్మలం బగు మనంబునం బ్రావంబు సలుపు
 పన్నుగముఖ్యుని గని తనీయపాదకంఠంబుల గుంతలంబులు

చంచకీకంబు నట్లు చూచెరింప నాప్తాంగ వండ ప్రిణామంబు
సేసిన బుష్పపుంగువుండు వారల నాశీర్వాదించి లేవనెత్తి రాజుం
గని సప్రేమంగ నట్లనియె.

“రాడోత్తమా మీరందఱును బుగ నన్న నారె
ప్రజల కందఱకును క్షేమంబు గదా. నీచిచ్చు కేల వచ్చితివి.
రాజ్యంబు నీవునుం బ్రధానియుం గూడ విడిచి రాదగునె.
నే నట్లంటి నని కోపింపను” మనవుడు నన్నరక్షతి మునివరుం
కిట్లనియె. “మునిలోక శిష్యావణీ ధవనీయ కాయంబులంజేసి
మే మెల్లరము సేమంబున నున్న వారను. అనయము మదీను
సాఖ్యంబు లరయుచుండు గురువరు లగు కతంబులన న్నిట్ల టిరి.
దీనికిఁ గోపించిన నాకభ్యుదయంబు లేవినిం గలుగ నేర్పును.
గురులయానతి మీఱినవారికిఁ గోరంబుగ గోరంబులు ప్రాప్తి
చును. “నాస్తి తద్వోగురోఃపర” మ్మను పరమధర్మబాబ్బా
గోపాల ప్రసిద్ధంబు గాడె. కావున గురుని దైవం బని భావింప
వలయును. ఇట్టి సద్గురు గలిగి యుంట నాయదృష్టంబులం
గాక సంభవించు నెట్లు. అట్టిహో మీరు పలికిన పలుకుటకు
గోపించుట వినాశాన్వేషణంబు గావున మదీయమృగయాచ్యుత.
నాగమకారణంబు నెఱింగించెదను వినుండు ఈప్రాంతంబతంత
కూరిమృగశాంతం బయిన బౌరులందఱు వానిబారి గోరవ్వె
జాలక క్షయింపెట్టి రక్షింప వేడిన దత్తణంబు నేనును బ్రజా
సంరక్షణార్థం బాఖిటాటనంబున కేతెచ్చి చూసత్వనికరంబుల
గిరంబు మదం ఒడంచి సదమదంబు సేసి యిన్నర దపరవసుంధ

రాధర పరిసర కేళికాకామవిహారంబున కిరుగ భవదీయభవ్య
నివాసంబును నిచ్చటకి జేవరసందర్శనంబు మఱంబునం గోరి
వచ్చితి. ' అనునాతఁ హరిశ్చంద్రుని లాక్షణింది యావర్ణనీ ముక్తి
నీచేతకుఁ జేతోజాఁపీతివయితిని. జనులక్షేమం బెండును
డెండంబునంగోరు రాజన్యం డనవరత మపరిమిత సౌఖ్యంబుల
నొందుట కేమి యబ్బరంబు. నీపని సర్వజనసంస్తవయంబు
గాని మృగయావ్యసనంబునం దగిలి భీక రాటవులగుండ పుత్ర
కళత్రంబులం దీసికొనివచ్చుట కరిణీయంబు గాదు. వీరలతోడ
నీవీరాత్రిఁ బయఁమయి పోవుట యంతకుమాన్వయకర్తవ్యంబు
గాన నీనిసి యంతయు సంతనంబున నిచ్చటఁ గడపి తేపకడ
బయలుదేరు టుచితంబు. ' అనివారలనాఁపి లేఖనై చక్రీసంజాత
ప్రదార్ధజాతంబుచేత జాతసంతుష్టంబు జేసి శయనంబున కను
వగు నిర్భవు ప్రకిరించి వారలకుం గినుపఱచి యచ్చోటనిదింపుఁ
డని నియమించి తానును దనయోగనిద్రుఁడె. అంతం దెల
దెల వేగుటయు మన్మంద లేచి గంగం దానంబులాడి వేద
పఠనపఠాయఁను లగునాయోగివరు నంతేవాసిగణంబుల వేద
ఘోషంబులతోడం గలిసి కీరశారికావారసుధామధురాలాపం
బులు వీనులకుం గలాపంబులు గాఁగ నాయతిథిచతుష్టయంబు
మేల్కొరచి కాంచనచేలు నుల్లంబునం దలంచి లేచి యాగంగా
తీరంబునం గరిణీయంబులం దీర్చి వివిధమధుర భోజ్యభోష్య
లేహ్యాపానీయంబులం దనివి సని ప్రయాణోన్ముఖులయి గురుని
యానతిఁ గొను వారయి యాతని సమక్షంబున కరిగి తత్పా

దొబుల కెఱగిన వారిని దీవించి వసిష్ఠమునివదిష్ఠుం డాన్వ
పకుంజకున కిట్లనియె.

“ఓయీ, సార్వభౌమే ద్రా, మనువ శబునంజనిం
చిన నీకు ధర్మాశ్రమవివేచన ధర్మాచరణంబులు గరతలా
మలకంబు లయినం గొన్నిటి వాక్రుచ్చెద . సావధానమతి
వయి యాంకింపుము. ప్రజల నెప్పుడును . గనుమూయక
కాచుచు ఉ వలయును. ప్రజలు దేహంబు వట్టి వారు.
రాజు తదీయాంతర్వర్తయయి మెప్పుడు నడపించు నాత్మం
బోలి యుండుచు. దేహాత్మకయట్ల ప్రజాప్రజాధినాథులన్యో
న్యశోభావిరాజ మానులయి యుండవలయును. న్యాయం
బొక్క నిమిషం బయిన నేమిటక సేయ వలెను. పక్షపాత
బుద్ధి యెన్నండును , జనదు. న్యాయంబతిసులభంబుగవ్యయ .
ప్రయాసరహితంబుగ జను లొందవలయును. రాజు సభామం
డల మండనంబయి గండుమీఱి ప్రతిక్షణంబునను న్యాయా
ర్థులహితం బొనఁగూర్పఁజను తొల్లియెల్లప్పుడుల్లంబులునఁ త
స్తిల్లఁ దనజనగణంబుల గణన కెక్కఁగాచుచుండెడి న్యగుఁ
డను మేదినీనాథుఁ డొక్కమాట కతిపయవాక్యంబులదనుక .
సభం గన్పట్ట కుండినంగాదె శాపోపహతుండయ్యె. కావున
నీ వనవరతము జాగరూకుఁవై యుండుము. ధర్మనాథుం
డెందునుఁ దన పరివారంబు గరంబు కనికరంబు .
దనర .నరయుచుండ వలయునని కాదె పృథివీశుండు
విష్ణ్వంశ సంభూతుం డని శాస్త్రంబుల్లు వలుకు. కావునం
దననామంబు సార్థంబు గాఁగ రాజు ప్రజాసార్థంబులతాపం

బువారించి మానందసుధం దేలి పవలయును. కరంబు కరం
 బుఁ గొనక యాఱవ పాలింటి తోడఁ బరిత్యజి నొందునది.
 అది గాదని జనుల యాదాయమున నంతయుంగొనఁదివురుట
 పాల కయి పొదుఁగు సత్యాశఁ గోయ గమకించుట గాన
 నలు జేయఁగూడదు. శరణాగతభరణుడయి సామంతరా
 జులమదఁ బడంచుచుఁ బార్థివోత్తముం డఖిలసత్కార్యం
 బులఁ జేయుచుఁ గయ్యబునకుఁ గాలుద్రవ్వక జనులఁ
 బోవం జను. ఎప్పుడును దనపరివారంబుల సౌఖ్యము వట్టి
 యే తేని సౌఖ్యము నుండును. రాజునకు టేమఁబుఁగోరు
 చు ననురాగబద్ధమానసు లయిన ప్రజలు కలిగిన వారు
 పెట్టిని కోటపగిదిం గాచుచు వాని నెవ్వని కయినం దుయె
 తేమాడఁ దరంబు గాకుండ నుండురు. కావున ప్రజలక్షే
 ముఁబ నీసేమంబుగా నెంచి యంచితపరిపాలనంబునం గృతా
 చ్ఛుడవగుము పొమ్ము నీకు సర్వశ్రేయంబులు సమకూరుఁ
 గాక యని మగుడి యిట్లనియె. ఇకొక్కటి మఱచితిని
 చెప్పెదఘినుమ్ము నీవు కల నయిన విశ్వామిత్రుని నాశ్రమంబు
 సమీపంబునకుఁ బోవలను. అతండు నీతండ్రికిం బరమమి
 త్రుఁ డని పో నగు నని తలంచెదవునుమి. ఆమహర్షి రెం
 డవదుర్వాసుఁడు. అతనికిఁ గోపం బుదయించుట నీకుల
 సన్ని పొడముట. ఆర్ప నశక్యము. నే నేమియో చెప్పితి
 నని తలంచి నాబోధనంబులఁ బెడచెవింబెట్టక మనంబున
 చిలిపి యట్లు ప్రవర్తింపుచు ననంతసౌఖ్యం బులందుము. తత

జాబ రాజధానికిం బొమ్మ” నవుడు హరిశ్చంద్రుఁ డమ్మ
నిసెలవుఁ గైకొని సారథి రథంబు నాయితంబు సేసి వేచి
యున్న తావునకుఁ బోయి యరదఁబు నెక్కి నిజపుత్రకళ
త్రామాత్యసహితుఁ డయి సంతసంబున నయోధ్యానగరం
బునకుఁ బయనం బయి వెడలె.

అట్లుచనుచుండ మార్గమధ్యఁబునఁ జంద్రకాంతితో
డందులదూగు ధవళరుచి నొప్పు రుచిరాఁనఁబున నిండీన
రంబులయందంబు నొందిన విరిగన్నులనుఁ బ్రేక్షులకల్వార
ప్రభాపటలోపమంబు లగు కర్ణశ్రీలను నీహారవారరుగను
కారితఁదాంచితకోచులను భాసిల్లుచు బంగారు చాయ
రంగారు మనోహరశరీరంబున ముక్తాహారంబుల మాదిరి
మీఱుజాటలం గలిగి పయిం బ్రవహించు సెలయేఱుల
యేపునఁ జెన్నొందు సంచలచ్ఛాతకుభకు భిన్నీధరఖండంబు
నోజఁ జూడఱకు నేత్రోత్సవంబు సేయుచు మనవా రం
దఱి నాలిబూతంబునకు నోడి సేవకు లయిరి. క్రద్ధువదా
స్యం బల తార్జ్యుని విధఁబున నేనును వీరిసేవక వృత్తి విడి
పిఁతునుగా కని భూలోకఁ బునకుఁ దననాయకుని యనుమతి
నొంది యాతఁడు సంతరించి యిచ్చిన ముఖరోచిరాదులం
బూని పూనక నేతెంచె నన నొక్క కురంగంబు గరంబు
దురంగలింపుచుఁ గాననయ్యె. దానిం జూచి లోహితాస్యం •
డాస్యంబున మ దహనం బమఁదం బయి చెన్నొందఁ దల్లి
గని యమ్మా! యది నాకిప్పింపవే మాడుకొనియెద నని
గారాబంబున ముద్దులు గులుకు పలుకులతో నడుగుచుండ

నామెయుఁ బతింగని మనముద్దుపాపని కా మనోహరమృగం
 బుఁబట్టి యీగే యాడుకొనుచుండు ననుచు ముచ్చట పడి
 యడుగ నిదె తెచ్చెద నని దానియనూనం బగు మేనిజిగికి
 నివ్వెఱగఁది దీనిం దఱిమి తఱిమి యలయించి జీవంబుతోడ
 చుండఁబట్టి పట్టికి నిచ్చెద” నని మనంబున నిశ్చయించి
 యావారిజమిత్రకుల శేఖరుండు దేరు గడపు వానిం గని యి
 ట్లనియె. “ఓయీ సారథీ! నీనైపుణ్యంబంతయుం జూపింప
 నిదియ సమయంబు. అదిసో బాఁరెడు దూరంబున బంగారు
 వికారంబగు మృగంబు నిలిచి యున్నది. అదియున్న తావు
 నకుఁ దావక రథగమనకౌశలంబు గనుపడంగను గనుమూత
 కాలంబులోన నరద బుఁదోలుము” అని యాభూభర్త
 మాజ్ఞ యిడ సారథి యట్ల రథంబుఁ బఱిపఁ దమయెదుటఁ
 గనంబడు పెడియిట్టి నివ్వెఱగఁదఁ దమ సామర్థ్యంబుఁ జూ
 పుటకునా నివారించు పరివాగైలబండ్లం గొఱకుచు నతిత్వరి
 తంబుగ బాటువారువంబులను, నిజనాథునకు సంతసంబుఁ
 నూర్చుట కష్ట ననాయాసంబుగఁ బయికి నెగురు చక్రంబు
 లను. “వలదు వలదది మాయాకురంగమ్మనుమ్మ మిమ్ము
 మొఱంగి తొఱంగి పోవు గాని పట్టువడదేల? దారి విడిచి
 యట్లె పోయెదరు. మనకు దీన నెడకు పొడమును దిరుగు
 దిరుగు” డని వెనుకకంజ వేయుచున్న దన వాయవేగ
 వశంబున వెనుకకు బాటుపెక్కియంబునను వన్నియంకెక్కి
 నయానురదంబు తత్త్వణంబున నా లేడి యున్న తావునకు
 నరుగుటయు నన్నరపతి దానిఁ బట్ట గమకించుడు నాకే

తెరింగి యా కురుగంబు చెంగున నొక్కగంతున లంఘించి
యతిగూరంబున కేగి నిలిచి తేరు దన్ను సమీపింపఁ దమ
వారికి దాస్యకారణుండగు నామారుతునిం బొడుచు విధ
మ్మునఁ గంధరమ్మువచ్చి కొమ్ములముం దిడుకొని పలుగైత్తు
చు నందఁడుఁ గన్పట్టు నిషీకావారఁబులం గసిగాట్లుగాఁ గొ
లుకుచుఁ జెంగుచెంగున గంతులు వేయుచు నక్కడక్కడ
నిలిచి పాదఖురఁబులం దల . గోకికొన్నుచు నిమేషంబున
కశేషదూరం బేగుచు నిట్లనల్పకౌశలంబునం బలుగు వా
లుచు నావారిజాప్తవంశభూషణు నెంతయు నలయుంచు
చుండె. ఆ చండాంశువంశమంథనుండును వేసరక యాగాసికి
నోర్చి దాని వెనుదగిలి యెట్టకేలకు విసివి యిది మాయా
మృగంబు గా నోవు” నని యనుకొని తన్నుఁ గన్ను మూసి
తొలఁగి పోఁ జూచు నాకురఁగఁబు పయి నంతరంగంబునఁ
గోపం బుద్భవింప నాభూవిభుఁ డాలీఢపాదం డయి. మూర్ఖ
టంకారంబు నిరాఘాటంబుగా లోకంబుల్లు బెగఱు పడ
పలిపి దుర్వారచండమార్గణంబు సంధించి యాకర్ణాతఁబుగా
విల్లు దివిచి దోర్బలంబున నమ్మువిడుచుటయు దాని సరకు
గొనక సరగునఁ బరుగువాటి పరిసరఁబునఁ దపంబుచేయు
గాఢేయునివాసంబునకరిగి యాసారఁగంబు ల్లోచనగోచరం
బుగాఁ మఱుంగు వడియె.

అంత నరుణకిరణుం డంబరమథ్యంబున స్వకులరాజ
చూడామణికి నాయాసంబుఁ గల్పించెనని యాజింక పయిఁ

గోపంబునం బోలె నాభీలతేజోవిరాజి యయి ప్రకాశించె.
 ఆరాజపురందరుం డమ్మాయాకురంగంబు వెనుదగిలి యెంతయుం
 దటిమిన వాడు గావున నాతపక్లాంతలతాంతంబు కీర్తి గను
 గందిన మేసితోడ నుండి, యాకట నకనకంబడుచు వాడివత్త
 లయి యలసి మార్గాయానంబునొందిన చంద్రవతిలోహితా
 స్యులం గని మంత్రితోడ నిట్లనియె. “సచివోత్తమా యీ
 మృగంబు నదేపనిగం దటిమి వృధాప్రయానం బనంతంబున
 కేపాలయితిని. త్సుత్పిపాసాపీడఁ గుసుమకుసుమార శరీరవిరాజు
 లయిన వీరునుఁ గన్తి పడు చున్న వారు. నీవును నట్ల యున్నట్లు
 నీరూపంబు చెప్ప చున్నది. కాన మన కందఱ కీకాన విమల
 సలిలశీతలం బయి ఫలవిలసితధరాజరాజాంచితంబగు ప్రదేశం
 బున నీమధ్యాహ్నము విడియ వలయునట్లయినం గాని యీ
 గాసికి, •దొంగ• నేరము. ఉచితస్థలంబు మన కెక్కడఁ గన్న
 ట్టునో యనవుడు నయవేది యయిన యమ్మంత్రీపుంగవుండు
 రాజుఁజూచి “యల్లదె చూపుమేర దూరంబున దుర్వారంబగు
 •నెండు వలస మాకందాదితరుశికరంబుల నీడ విశ్రమించిన
 .యనేకసత్వప్రకరంబులవలని కనికరంబునఁ గరం బవరు సూన
 వితానాచుణం బగు చైత్రరథముం బోలిన వనం బొక్కండు
 గాన నగు చున్నది. అది సుమనోమాన్యం బగుటం జేసి
 రేధాంగాది జలవిహంగమకోలాహలంబుల నీకు నొత్తిధ్యం
 బొసంగి యాదరింపఁ బిలుచు చున్నది. ఆరిమ్యప్రదేశంబున
 నీపూట విశ్రమింత” మని సచివరత్నంబు చెప్పటయు వారందఱ

అచ్చటి కతిరయంబున హయంబులం బఱపి యరిగి యావనిం
 బ్రవేశించి తన్మధ్యరిబున నంబుజస్రవన్మరందపానపరాయణంబు
 లగు మిళిందబృదంబుల యందఁ బగు గానంబునను బిసకిస
 లయంబుల మెసంగి సంతతంబు నట్లు నిటు దిరుగు హంససంత
 తుల తోడను జలజాతవిహరమాణచక్రవాక వ్రాతంబుల
 తోడనుఁ దారకా కాంతకాంత కాంతంబు లగు సోపానంబులను
 బ్రతిఫలితసంచల తీర్థస్థిరాజవిరాజనూనపర్ణవర్ణంబులను బాత
 వుష్పపరాగంబు లీను పసపుకారేతులతోడఁ జెలంగుచు మీన
 కచ్చప్రముఖనిఖిలజలచరంబులచే విమలంబు లయినజలంబులం
 గమనీయం బగు కమలాకరం బొక్కటి గన్నులపండువు గాఁ
 గాంచి యరదంబు వెలువడి యానీరంబులం బ్రవేశించి స్నాన
 పానంబుల నాయానంబును డప్పినిం దీర్చికొనిరి. తదనంతరంబు
 తన్నికటంబున నేరుగెలంకల విలసిల్లు పల్లవిశమాకందంబు
 లందంబుగాఁ బూచి కోవలారుణంబు లగు చిగుళ్ళను సంత
 కన్న ముదిరి యిసుమంత పసుపు మిసమిస నెనఁగు లేయా
 కుల సంతకన్న యించుక ముదిరి నీలపు రంగున్మరంగు మీఠ
 పర్ణంబులను గాయలను బండ్లను శృంగారం బయి యనారతం
 బాసంగు నీడ సమచతురస్థంబున గుసుమరజంబున నడచి
 నిమిషకాలంబునఁ గుసుమితకనకవల్లిమళలికాదివల్లిక లల్లి
 బిల్లిగ్గ నల్లుకొని యెండ పొడల నయిన జొర నీక సౌరభ
 భరితం బయి పరఁగఁ గరంబు మనోహారం బగు నొక్క నికుం
 జంబుఁ జేరి వివిధమధురఫలాసవంబుల నాపాంఘలు తృప్తి

నొందిరి. అంత నారాజు నిజరాజముఖకదళివోపమానోరుల
శిరంబుఁజేర్చి శయనించి యంచు కించుక గాలి దగుల రసాల
కెసలయకల్పితమనోహరతాలవృంతంబునఁ బరిసరంబున విసరు
సారధిం గని యట్లనియె. ఓయీ సేనానాయకా యీవనంబున
జిలుకలును గొరవంకలును గొఱ లేక తొలిచుడుల శ్రీవణా.
నందంబుగా నుడువుచున్నవి. జంతుసంతానంబు లశోభన
వైరంబులు వీడి చెలమికలిమి వెలయుచున్నవి ఇవియన్నియుం
జూడ నిదియేదియో మనియాశ్రమం బని తోచుచున్నది.
విజయం బగు నీవిపినంబున నేమాని యనూన తపంబున ధన్యతం
బొందుచుండునో దెలిసికొని ర''మ్మని యాజ్ఞాపించిన నాతండు
వెడలి నాలుగడుగు లిడి యానీడ దాఁటి పోవ సమీపంబునఁ
బుష్పంబులు దేవతార్చనకుం గోయు నొక్క మునికుమారుండు
దృష్టిపథంబున నిలిచె. ఆతనిం గాంచి యాప్యతనాధీశుండు
నమస్కరించి 'భూసురకుమారా యివ్వనం బేమహాత్ముని
యాశ్రమంబు నీ వెవ్వండ' వని యడిగిన నప్పుడమివేలు పిట్ట
నియె. 'ఈవఱ్ఱంబున వసివ్యముని దుర్వార గర్వనిర్వాపణశక్తి
ఛౌరేయుండగు గాధేయుండు సకలదానమానస నివాసుం
డగు సర్వేశ్వరుం గూర్చి యనవరతంబు తపంబునల్పుచుశిష్య
సంఘంబుతో నివాసంబు సేయుచుండు. నే నమ్మహర్షి పాద
పంకజసేవా విశేషంబున నశేషసంతోషభాజనుండనయ్యయుం
చును. నీ వెవ్వండవు. ఆ నికుంజమధ్యంబున విశమించిన హ
రేరు దెలుపు మని యత్తపసికొమరుం డడుగుటయు నాలించి

యోమముదారుదొర యిట్లనియె. “అచిగురుసెజ్జం బవ్వళించి
నది యఖిలవిమతభూపాలమాతంగీమదవిపాటనచణమృగేంద్రు
డగు హరిశ్చంద్రుని రేంద్రుండు. అక్కడ నాడుకొను రూపజిత
మారుం డగుకుమారుం డాయన కుమారుండు, లోహితాస్య
నామంబున నందఱకుం బ్రసిద్ధుఁడు. ఆయధ్యక్షుని మస్తకంబు
దనయూరువుల పయిం బాసిల్ల నుల్లసిల్లు నాలోకైకమాత
తత్పార్థివకరగృహీత. ఆ మాధవీలతానికటంబున నాసీనుం
డయిన ఘనుం డమ్మహామహాని సచివోత్తముండు సత్యకీర్తి
యను నాహ్వాయంబున జగద్విఖ్యాతి నొందు. నే నాభూరమను
సారధిని. ఇప్పుడ యారధికు ననుగ్రహంబున వమాధిని నాయ
కుండ నొక్కండ నయితిని. నాపేరు చక్రహస్తుం డందురు.
దైవవశంబున మే మిక్కడకు దారిం దప్పి వచ్చితిమి.”

అని తమయుదంతం బాద్యంతంబు జెప్పుచుండ నా
ముషికుమారుండు “దేవతార్చనకాలం బతిక్రమించెను. నే
బోయెద” నని యాతని నాశీర్వాదించి యాశ్రమంబునకుం జని
యాసమాచారం బంతయుం గౌశికునకుం జెప్పిన నాహంసా
వతంసుని నయనోత్పలంబులు వారిరాక నమితవికాసంబు
నొందె. అంత నూతనంబుగఁ బ్రభుసన్మానమునొందిన య
మ్మహారాజానుచరుండు నాధునిం గాంచి “దేవా యిచ్చిత
కొక్క మునికుమారుండు వచ్చిన వాని నడిగి తెలిసి కొంటి
నిది గాధేయునాశ్రమం బట యిట కనతిదూరంబున నన్నిరా
బారి తపంబు నేయు చుండు నని వింటి” నని విన్నవించిన విని

యవసీజాని గుండెయులన మొగంబు వెలవెలఁ బాట తా
పడియుండి కొంత సేపునకుఁ దెలిసి యిట్లని చింతించె.

“హా! దైవమా! యెట్టి మోస మయ్యెను ఏఱిగి
యెఱుంగమి నయినఁ గౌశికు నాశ్రమఁబునకుఁ బోకు మని
వేవిధంబులఁ జలుకకుఁ జెప్పినట్లు మద్దురువరుడు బోధించె.
అటులు చేయదమనినిశ్చయించితొలఁ గిపోదలంచిన డాఁగఁ
బోయినఁ దలారియి లయ్యె నన్నట్లు విధివశఁబున నీస్థలంబు
నక యేఱెంచితిని. అకటకటామెట్టియకృత్యంబాచరించితిని.
నన్నిటులు గురుని యానతి నత్రైకమిందఁ జేయ నీమాయా
కురంగం బెక్కడ దాపురం బయ్యె. అయ్యెఁబో దానిదారి
ద్దానిఁ బోసీయక యత్యాశాపిశాచావేశ బున మ చిచ్చెడ్డ
లెఱుంగక యిట్లువెనుదగిలితిని: హా! అత్యాశయెట్టివార
లకును జ్ఞెట్లుట్లమను గదా. తనస్థితతో దృప్తి నొ దు
నాతఁడె సౌఖ్యంబునకిరవగు. సహసావిదధీతనక్రియా'మ్మని
యార్యులు పలుకుచున్నను వినాశకాలేవిషరీతబుద్ధియన్నట్లు
నాబుద్ధి పెడదోరిం బట్టె. ఇంక నే నేమి సేయు వాడను.
ఇష్టాదయమ్ముని యిది యంతయు నెఱుంగకుండఁ దత్తణంబు
పురాబున కేగుట మేలో యాతని దర్శనంబుసేసి తత్ప్రసా
దంబు వడసి ప్రిదప గృహంబున కేగుట మేలో యేమియుం
దెలియకున్నది. ఆఱుషి యెఱుంగకుండం బోయెద నన్నఁ
ద్రీకాలవేదియగు నవ్వేదవేది దివ్యజ్ఞానంబుననస్మదాగమన
వార్తం దెలిసిన నాతని కాగ్రహం బినుమడి యగు. కోపం

యన కీతఁడు పెట్టిన పేరు. మౌను లనమానశక్తి సంపన్నులు.
 కోపించిన నొక్కనిమిషంబున నెట్టిదిట్టనయిన నధమాధమ
 సితికిఁ దెత్తురు. అనుగ్రహించిన నెట్టి నీచు నయిన నెట్టి
 యల్పు నయిన ఘనునిం జేసి యున్నతదశం బొందింతురు.
 కావున నిప్పుడవోయి యమ్మహామహా గని నమస్కరించి
 దీవనలం బొంది ముదంబున రాజధాని, జేరుట్టయమ చిదని
 తోచుచున్నది. అయిన నేమిచేసిన నేమియుగునో. ఇదమిత్థ
 మ్మని నిశ్చయి పం జాల కున్నవాడనని విచారంబుననా
 భూవిభు దువితక్కిపుచుండ, “సింహానినాద బువినినవేదం
 డంబు కరణి నిదిమిశ్వామిత్రు తపోవనంబని యావలించిన
 తోడనె భూకాంతఁడు ఖిన్నుండయియున్న వాడిష్ట దీతనిఁ
 బ్రబోధించెదం గాక”యని రాజుజేరి సత్యకీర్తియిట్లనియె.
 “దేవా చక్రహస్తం దిదికౌశికునాశ్రమంబని విన్నవించిన
 విచారపారమానసుండ వయి యున్న వాడ విద్ధి గాధేయు
 నివాసం బయిన నేను. మనలనాతఁడేమిచేయును. సర్వసము
 లు భేదాభేదా భావంబున భావంబులు నిర్మలంబు. లయ
 యుండ ననారతము తపంబు సేయు సంయములకొకరిమీఁదఁ
 గోపం బుదయించునె. ఎట్టి యపరాధి నయిన క్షమింతురు
 గాక శిక్షింతురే. అట్టివారపారపారావారమేఖిలా చితమహీ
 తల్పభరణదక్షుండును, రజతహేమధరాధరంబులనయిన గణే
 షక సత్పాత్రదానంబు సేయునట్టివాఁడును ధైర్యసంపన్నుం
 డును సత్యాలాపకలాపుండు నయిన నీమీఁద నాగ్రహి

తురై. కామక్రోధాదివశు లయినవారలె నీయందు బద్ధాను
 రాగు లయి కోపంబునకుఁ గారణంబులేక యుండ శాంతి
 దాఁతి నియమవర్తిష్ఠులగు మహర్షిగర్విష్ఠుల మాటవేటెచెప్ప
 నేల. మునులతపోరక్షణం బెప్పుడును జేయుభారమ భూరమ
 యులది గాదె. అట్టి యెడల నీకౌశికు నెడల నెడఁద నీ వేల
 భయంబు నొందెదవు. ఇంతయ గాక గాధేయుండు వినయ
 విధేయు లగు మీనంశంబు నారి సత్యంబున నవ్యాజకరుణ
 వహించి యుండును. తొల్లి మీజనకుఁ ద్రిశంకుమహారాజు
 నమరాసీకం బెల్ల నొల్లకున్నను బాదితోఁగైలాస బునకుఁ
 బంపఁడె. ఇంతయేల కొంత కాలంబునకువెనుక దేవరదర్శ
 నంబునకువచ్చి యాగంబుజేయ స్వాహతేయంబు వేడిచన
 లేదె. ఇట్టిమహానుభావుండు భవదీయపోష్యవర్గంబులోనివాఁ
 డయ్యుచు నీపయ్యిం గినుకఁ బూనునె. వెఱపు దక్కివిశ్రమిం
 పుము. ప్రచండమార్తాండు నాతపంబునఁబోడిమిచెడి యా
 యాసము నొందియున్న వాఁడ వించుక సేపు నిద్రవోయి
 సౌఖ్యంబుఁ బొందును.” అవిపలుకు నమాత్యశేఖరువివేక
 వచనకమలా రాతికరంబులగాఢవిచారతమ బువిరియనయన
 వనజంబులు మోడ్చి యెట్టకేలకు నిద్రఁజెందె. నిద్రనోయి
 కొండొక నడికి లేచి ధైర్యంబు విడనాడి వడివడిం బొడమి
 జాలువాటు బాష్పపూరంబులు గనకచ్చ విమనోహరంబగు
 గండస్థలంబున మత్తె యంబులపేరులఁ బోలెమీఱ, శరీరంబు
 గజగజ వడఁక నలుదిక్కులుచూచుచున్నయన్నరవరుఁగని

తరుణీమణి యగు చంద్రమతి మతి వెతఁ బొందుచు నాభూ
మీశుండేరి యరుణరుచులతో మనోజ్ఞుఁ బగు తనకరంబున
నానరవరు వీపు చఱచి యనర్ఘ్య మాణిక్యమాక్తి కమయం
బగు కంకణంబు సకలలోకరక్షణ చరణ బగు నాభూభుజు
భుజుంబున రక్షగాఁగట్టి యిట్లనియె “నాథా నేఁదిదియేమి.
నీవెచ్చుండు నిట్లులికిపడ నెఱుంగను. ఇప్పుడేల మేలుకొంచి
కంపంబు నొందెదవు అఖి డ భూమండలాఖి డబుండవయి
శరణన్నవాని నెట్టియాపద మన్నను గాచుచు సర్వవిరోధి
గర్వవిరోధివగూఢిసీనాయకుండ వయి సకలసుగుణగణమణి
భూషణాలంకృతుండవయి మేరుధరాధర సమాన ధైర్యధు
ర్యుండవగునీకు భయంపడ నేల, యనుచుఁ బ్రబోధించుచిందీవ
రాక్షింగని మందమంద బుగా వసుధరావరు డిట్లనియె ”
పడఁతీ నే నొక్క పాడుకలం గంటిని. దాననిదియంతయునని
వార్యు బయిపుట్టె నిండోలగంబున నిడువేడుకతో నే
నుండుతఱి నెవ్వఁడో పాఱుఁ డొక్కఁడుగో పారుణిత నేత్రుండ
యి నామీఁదఁ గటకటంబడిమామకమస్త శ్శాచితకిరీటంబు
ధరణింబడఁ గాలందన్నియంతఁబోవక నాశిరంబువట్టియీడ్చి
కనికరంబుఁ దొఱంగినగరంబువెడలనడిచె. నేనుననేకవిధా
పాయపాఠావారంబునను నింగియీఁదియీఁది యెట్లకేటకున్
పారకరుణారసామృతఝరీధారేయుండగు సర్వేశ్వరునన్మగ
హంబునదరిఁజేరి తిరిగిమదీయప్రాజ్యపూజ్యరాజ్యంబునకధి
ష్ఠుండనయితినంతటమేల్కొనితిని. ఇదియనామనో ధైర్యంబుఁ

జరిగింపం జేసిన యది. ” యని చెప్పినవిని చంద్రమతిమనంబున దిగులొందియు నొందని నడువునఁ గన్పట్టి నాధునితో సుధామధురా గాపంబుల నిల్లనియె. “రాజోత్తమా! యింత మాత్రంబున కేల వగచెదా. అదె పదింబదిగ మనంబున విచారించుచు నిద్ర నొందిన కతంబున నీస్వప్నంబు గలిగె. దీని నేమి యపద్రవంబునంభవించుచు? కలనిజంబయిన నేమి తోషంబు? కథలున మనలనడవులం బో నడిచిన పుడమి దయ్యంబు గాధినందనుండు అతండు కిరీటంబుఁ దన్నుట రాజ్యచిహ్నాత్కరియాసూచకంబు. దానం జేసి మన మనేకంబులగు నిడుమలఁ బడి తదనంతరం బంబరకేశపాశుం డగు నీశుని గారుణ్యంబునంజేసి సకలసామ్రాజ్యంబు మహావైభవంబుననొందుదుము. ధనంబులు శాశ్వతంబులుగావు. ధర్మంబొక్కటియయత్తయఁ బయిరక్షించునది. ధర్మోజయతియను వాక్యంబు మోముం బగునే. సత్యాలాపంబుమానక మానితంబుగ జీవితంబుఁ జేసిన నశేషసంతోషంబు లొనగూడుఁ గావున నీవో వాధా! సర్వజ్ఞుండ వయ్య వెట్టివానిగీతె నలమట నొందనేల” యని యయ్యినకుల శేఖరునితోడ నమ్మదిరాక్షి యత్తయధర్మవాక్యంబులఁ బల్కుచుండె.

• అప్పు డవ్వనంబున వసించుచుఁ బుట్టుకచే మసిపాత మానికంబులఁబోలునిరువురు మాతంగమత్తమాతంగయానలుచందురుమామ మాట్లాడనీయని నుందరాననంబులఘర్మబిందు సందోహ నీహారకణ వారంబు జూలుచుండఁగఁ జేతుల

నమరు చిన్ని రుమాశ్శచే దుడిచి కొనుచు, నీలకేశపాశః
 బాతపతాపనివారణకారణాతపత్రంబుభంగిజలంగనపాంగా
 వలోకంబుల నలుబ్రక్కల విలాసంబుగాఁ బ్రసరింపఁ
 జేయుచు బిసలతోవమబాహుయుగంబులతోడఁ గొప్పసవ
 రించికొనుచుఁ బయ్యెటం జక్కవీర్చుచు నందంద సుమబ్బం
 దంబులనందికొనికబక్తిభారంబున ముడుచుకొనుచుఁగొన్నిటిఁ
 బాణిపద్మంబున బాసిల్లం జేసి వింత గొలుపుచుఁ గనకంబు
 మిసిమిం బకపకనవ్వు దేహకాతులుజ్జలుఁగువలిపెదట్ట బా
 వలన వెలువడి సకలజనాశాపాత్రంబులయి వెలుఁగ గిలుకు
 మట్టెల కలకల్పంబులం గలిగి మజీరఘశ ఘశధ్వనులచే
 మరాళంబుల జేరంజీరుచునొయ్యారంబున నల్లనల్లనఁదామ
 రల గేరుపదుంబుల నెత్తివైచుచు మృగమదచ దనకు కుమ
 గోరోచనప్రసవమంజరీసారభంబులుఘుమ్మనుచు నలుగడిల
 నలముకొనననిర్వాచ్యాత్యతివిలాసంబు నలసాతసయోనంబున
 మానవాధీశపరివారవిరాజమాన నికుంజముఖులితప్రశస్తా
 నేకవల్లికాకల్పితకాయమానంబు నుస్సురశ్శుచు నొయ్యనొ
 య్యనఁజేరి యారాజేంద్రుం గని నమస్కరించి యిట్లనిరి.

“ఓహరిశ్చంద్రదమహారాజా! పరాకు సకలదశావిశా

లనయనాభరణాయమానయశోధనవిరాజమానమానవాధీ
 శా! పరాకు దేవరవితరణాద్యనేకసుగుణగణంబులెల్ల బా
 రులునుతింపఁగర్హర సాయనంబుగానాక్రర్ణించివానిచేసీడ్వంబడి
 యిట కేతెంచితిమి. మాయదృష్టంబున మీమ్ము భాడగఁ

టిమి. మాకొక లన్నియ సఖల. బు లయ్యె” ననవుడు నా
యంబరమణికులమణి వారల జూచి “మీర లెవ్వరు? మీ
దయ్యది జాతి. మీ నివాసం బెక్కడ. మీరిటకు వచ్చిన
కారణ జేమి? మీ వృత్తాంత మతయఁ జెప్ప” డని యడి
గిననానసమానా గులసమానరసాలఫలనిరసనచణాతమధుర.
పచనంబుల నిట్లనిరి. “ఓ భూపాలతలక! మామకనివాసం బీ
యరణ్యంబు. మేముచ డాలకుల బునంజమ్మి చితిమి. దేవరసం
దర్శనంబునకిటువచ్చి భవదీయభవ్యభావుకాకారఁబిటఁగం
టిమి. మేముగానకలానిపుణలము. వీణవాయింప నేర్పుచాలఁ
గలదు. దేవరకు వినిపి పకున్న మావిద్య విద్య గానేర దని
యిక్కడకు వచ్చితి మముగాన గానంబు సేయ నిచుకమా
యఁదలి కరుణననుజ యడినఁ బడెదమని యారాజుముఖార
విందంబువలన దీయభావంబు గనినిగనిగమించునఖిల
వీణ మీటుచు శిలలుగరఁగి ప్రవాహంబులయి జాలువాట
తరుగణ లు మేతమాని వీనులు నిక్కించివినుచు నపారాను
తాగంబు నొద నల్లడల నన్నియు నిశ్చలంబులయియాకర్ణన
శ్రద్ధాతేజయంబున మీట వీరు వారన కందఱు వెఱఁగఁది
గంధర్వచంద్రదాననలనిభ్రమియి పసకలస్వరంబుల నెలుఁగు
లెత్తి యాసంస్కృతపారంగతలు గానంబు సేసిరి. ఆలోకాతీత
గానంబువలన నారాజు హృదయంబున సనంతసంతోషంబు
నొంది నేత్రంబులు దెఱచియు నేదియుం గానక మనంబున
లోకంబు మెఱచి యుండె. వారాగానంబు మానినతోడనే

మాచానలంగని యాశ్చర్యంబు నొంది తన్నైపుణ్యంబునకు
 మెచ్చియనర్థమణిగణాభరణంబులబసదనంబుగానొసంగిన
 గని యాగోసంగులయంగనలు మల్లికాకుంద బులడిదుపట
 చుచు ముత్యంబుల కరణిం బరంగు పల్వరున బయికిందోషం
 బక్కున చక్షి యిట్లనిరి,, దేవర సకలేంగితజులరు. ఈవస్తు
 నివహంబులతోడ మే మేమి సేసికొనెదము. నగరంబుల
 విలువ గలిగిన యాపదార్థజాతంబు లిచ్చట నెట్లుపయోగిం
 చుచు? ఈవనలక్ష్మి మాయం దనుగ్రహించి మా కొసంగు
 నాభరణంబులె యాభరణంబులుగాని మీ యట్లవీనిమేము
 ధరింపనొల్లము. వేడిమయూఖంబులవాడిమివాడినత్తులయి
 గాసినొందితిమి. అఖ డతీక్షణం డయి మార్తాండుం డంబర,
 మధ్యంబున వెలుగు చున్నవాడు. ఆయెడం గాలిడిక
 బ్రాణంబులు దక్కునె. భవదీయమాన్యసితచ్ఛత్రంబుమా
 కొసంగి కారుణ్యంబున నాతపతాపంబు నివారణంబుగావిం
 పుము. మీరుదయసేయు వివిధరత్నాభరణంబులేల. నేయి
 ద్రానిన దాహంబు దీటునె. కావున మాకా వెల్లగొడుగు
 ననుగ్రహించి తాపంబువాపి సార్థక నాముడవుగావే రాజ్యో
 త్తమా"యనివేడిననాపుడమిత్తేడుమండిపడియాపడతుకల
 కిటనియె. ,,సిరిరా మోకా లొడ్డనేల? నేనొసంగిన స్వామి
 తేయంబుగొనక మామ కాతపత్రంబు మీకుఁగోరనగునే.
 అందని మ్రాని పండ్ల కట్టు సాచుట నిష్ఫలంబాయాసజనం
 జని మీరెఱుంగరే. క్రిందు మీదెఱుంగక చండాలజన్మ

అయిన మీగుత్త మరాజన్యాచుభోగ్యవస్తుజాతంబుల వేడ
 గగుచే వెలివాడపూఁబోడు లేడసర్వోత్తమక్షత్రియపాత్ర
 వదార్థంబుల కాచుక లేక పూర్వం బెందఱు ధరణీనాథులు
 దానంబు సేయఁ రెందఱు దానంబులం గొనరు. ఎందఱున
 నెట్టి వింతల వింట్టిమె? ఈరాని వస్తువుల వేడఁ గూడునే.
 అల్పబుద్ధి మూఁరక పోవునే. ఇంకనయినం బుద్ధిదెచ్చుకొని
 తాపనివారణంబులగువస్తువులన్యంబులేవియయినంగోరుఁడు
 నావుడు నానందంబునం బొంగి యా గోసంబులసారంగాఱు
 అలయ్యారే దాత యన నీరాజు జెప్పి మఱియొకనింజెప్ప
 వలయును. ఆడిన మాట తప్పక సకలలోకంబులఁ బ్రసిద్ధి
 కెక్కు. నీనరవరు ఁడు తాపంబు వాపు నితరవస్తువు లేవి
 యయిన నిచ్చెద వేడు” మని యానతిచ్చెనని యయ్యినకు
 లోత ముండు వినుచుండ నొకరితో నొకరు పల్కి సవిన
 యంబుగా నిట్లనిరి.

“రాజశేఖరా ! ఖరకరకరసంజాతతాపం బంబుజ
 మృణాలక స్ఫుర్తహిమవారిచందీనమదమారుతాతి శీతలా
 యంబుల అయంబు చేయ నగు గాని యిచ్చు విల్లు దివిచి
 మూఁడు డేయుకుసుమసాయక నికాయంబుల పాతంబునఁ
 గాయం బంభయు గాయంబులువడి వడిజనియించెడివేదన
 పారింపఁదరంబుగాకున్నది. భవదీయ బాహుపరీరంభణిబునం
 గాని యదియక్షంగనేరదు. దానంబు సేసితి ననివాగ్దానంబు
 సేసితివి గాన నోసదయహృదయా మదనవేదనాపనోదంబు

సేయం గమకింపుము.” అని తెంపున యాచించు నాచిలు
 కులకొలుకుల పలుకులు విని తత్తఃప హరిస్మరణంబు సేయు
 చుం జెవులు మూసికొని యిట్లనియె. “మీరువిద్యావతులు
 యాచకులు నని యెన్నివిధంబులం గరుణించినను వినరాన
 మాటలెల్లం బలుకుచు మీతుచ్చబుద్ధి విడనాడ కున్న హరు.
 మిమ్ముఁ జూడ నర్థిను లయి వచ్చిన టేమియుం గన్పట్టదు.
 త్రాగుబోతులరీతి నవాచ్యంబులు వలికెదరు. ఇంక నిట్టి
 వాక్కులు నోర వెడల నీయక యీక్షణ బ వోరేని నాలు
 కలు గోయితు నని కోపంబునఁ బలుకు నారాజపుంగవు
 నాలోకించి చలంబున నేమియుం జడియక యావిలాసవత్తు
 లతివిలాసంబుగా శృంగారచేష్టలం జేయుచు నమ్మహారాజు
 విశ్రామి చి యున్నదాపునకుం బోయి ధీరతతో “భూషా
 లకా! యేల జంపు నడిపెదు. ప్రాణరక్షణంబున కరతై
 పుణ్యం బొండు గలదె. మదనాగ్ని తప్తల మగు మమ్ముం
 బోవుము. నీకును సంతోషంబు గలుగు పుణ్యకార్యం బిది
 శాపున మామక సౌరభమనోహరి శరీరోపగూహనంబున నన
 ల్పసౌఖ్యంబు లందుము. ఈతాగృహంతర్థంబున నంతరం
 గంబు సంతోషభరితంబుగాఁగ నుండుద మటకు రార”
 మ్మని సాహసంబున, దనకులనాధుని తేజ బు తేట పలుచు
 కరణఁ బ్రకాశించు వజ్రవ్రజస్థగితానేకాభరణభరితం
 బయిన యమ్మరాజు దక్షిణహస్తంబు క కణ కింకిశీరీ
 వంబు లెసంగ దేమలింపం గమకించుటయు నా కీలెఱిగి
 యాగ్రహంబున నయ్యవసీజాని కన్నులెఱ్ఱసేసి వారిని

చారింప నారివిరావంబు నేసె. దానిం దెలిసి విమలమనోతిసం
చితసత్కీర్తి యగునత్యక్తీర్తి మాతంగకుంభవిభేదనాయ తం
బగు పంచాననంబు నాపిన భంగి నాపతంగకుల పుంగవు
బాహులు నట్టి సాంత్యస్వరంబున నట్లనియె.

“ఓ యినవంశాధీశా, యీపంకజాననల పయి నీకుఁ
గోపం బుద్ధయించు టుచితంబె స్త్రీ లెందును నవధ్యలు కారె.
పిచ్చుక పై బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించిన విధంబున నీబింబాధరల
పయి నీ నొడు గఱుచుట తగునె. ఈలలనాలలామలపయి
భవదీయ బాణగణం బేయుటెంత ఘోరకార్యము? వీరు
నీవై రు లని తలంచెదవే నృపాలకా; యాచకులు గాని యొండు
• గారు గానననుగ్రహింపు ” మని వేడి యశ్వారీలంబుంబోని
మాయుర్విశుకాతాశంబు సరససంప్రార్థనాలాపంబుల నాపు
టయు, నమ్మనుజేశ్వరు నీక్షించి చంద్రమతీచంద్రవదన ఖిన్నా
త్తయ్యి “మో నాయకా ! నీ విటు లేల వివేకంబుదక్కి
యన్నాడవు. ఇది యేమి యాశ్చర్యము. మనము దారిం
బోల్చుచుండ నామాయల మాది జింక యేల గనుపడి మనల
నీ యామాప్తకు బాలు పఱచినది. ఎక్కడి యారామం
నిది. వీర లెక్కడిరామలు. ఈ భామల వెలివాడ పుట్టు
కేయూరు యీ సౌందర్యం బేయూరు? ఇది యంతయుం
జూడ వింతగాఁ దోచు చున్నది. కపటమాయకాఢౌరేయుం
డగు గాధేయుని కల్పితం బయి యుండఁబోలు. గురుని మాట
సమకూరునొక్కో ” యని ప్రాణేశు తోడ విచారించు చుండ

నా గోసంగివగువలు,, వనిత తనంతఃదావలచిచ్చినఁ జల్మనఁగాదెయేరికిఁ” అనుచుఁ జరుక్కున నాయిక్కవదలి వీడిన కచబంధఁబులతో వాడిన మోముదమ్ముతో రాలిన ముత్యఁబులతో నలిగినదేహఁబులతోఁ దడఁబడు నడుగులతోఁ దూఱుచు శోకదేవతలో యనం గన్నట్టుచుఁ గౌశికు నాశ్రమఁబునకు నత్వరఁబుగనేగి మాతనిపాదములం బడి యాక్రిందనంబు సేయం దొడంగిన వారిం గని మునియిట్లనియె. ,, అంగ! లారా ! మీ రిట్లంగలార్చుటను నేమి కారణంబు ? మి మ్మల్ల మాటఁ జెందఁ జేయ సాహసించిన వాఁ డెవ్వఁడు. నేఁ గలుగ మీ కీఁచారం బే! లే లెం ” డని యాలేమల నెత్తి యశ్శు బిందవులు దనవుట్టుంబునం దుడిచి యుడలాలించుచు నడిగిన నా దివాకీర్తు లిట్లనిరి. ,, మనినాథా ! యేమి చెప్పం గల్గదు. మే మీయారామఁబునకుం జశ్రివర్తి చంద్రుం డగుహరి శ్చంద్రుం డేతెంచె నని విని యాతని పాలికిం బోయి గాన కౌశలంబుఁ జూసి యాహా యనిపించిన భూమిశుండును మెచ్చి మియిచ్చవచ్చిన వరంబు లిచ్చెదను. నేడు మోనవుడు మోమాతని యాతపత్రంబు గోరితిమి. దాని కమ్మనుజపతి గోపించి,, యసర్థంబు. మీ కీఁదార్థంబు వేఱొండు తాపంబు వాపు దానియాచిపుం ” డనియె. అప్పు డమ్మహారాజు బోహలోషఁ గూహన్దంబువేడిన మావరము పేరుదేవుఁడెఱుంగును. మమాస్త్రితండు మహర్షీనాదంబు సేసి కౌశికుకన్యారికల మనిననురా తంకంబుగా గాసి సేయ సమకట్టిమాయద్వష్టంబునపచివోకి.

శృంఖలంబులం దగిలి మీకు దిక్కుగల చోటఁజెప్పకొం డని
 నరసించి యామానపెట్టు వేడల నడిచె. ఆ యవమానంబునకు
 నెంతయు స్వాంతంబునఁ బురపురఁ బొక్కి దేహంబుల పయి
 నాసల వీడి మీ తోడ విన్నవించి వఱి దేహపరిత్యాగంబు
 సేయుద మని నిశ్చయించి నీవ మాకు దిక్కు గాన వచ్చితి
 మని గోడుగోడున నేడ్చు నా వెలివాడచిగురాక లోండ నుప
 లాలించి 'మీ శేమయు దుఃఖంపడవలదు. ఆ రాజ్యమదాం
 ధుని యంధత్వంబు వాపి పశ్చాత్తాపత ప్తునింగాఁ జేసి మీకుం
 బెండిలి సేసెద సుఖం బుండం ' డని మించిన కోపంబునఁ
 గిటకటం బడి కడిచేతం ద్రిప్పు జపమాఁ బుడమిం బడవై చి
 దిగ్గున. లేచి భూయుగంబు గలియ నాసాపుట బుల స్వేదలబు
 టు వ్యాపింప నయనంబు లెట్ట వడ నానన మంతయు ననంతా
 రుశేషం బ్భూని భీకరంబుగాఁగ నామ సిసింహరాక్షు కురంగంబు
 పయికిఁ జెంగున లంఘించు సింగంబు భంగి నంగంబు వొంగ
 వేడిఁట్రాప్పు తోడం బయులు వెడలి త్రోవొకంబులు గజగజ
 వడఁకి యూటాడ నచ్చటిమినిప్రకరంబులు సురనికరంబులు
 హాహాకారంబులు సేయ మారుతజవంబునఁ, బ్రళయకాల
 ఫాలాక్షోభీలానంబు గూపంబు బూనెననఁ ద్రిశూలంబు
 బోని దండంబు భుజాదండంబునం గీలించి యించుకయుగ గరుణ
 శ్రేక క్రూరతరపాదఘట్టనంబుల దర్శక రేంద్రుని సమస్తమస్త
 కంబులకు నగ్గలం బగుబాధఁ గలిగించుచు నగ్గాధేయుండా
 ధరాభారధోరేయు సమీపంబునకం బోవుచుండ దూరంబున

నుండి యాభూరమణుండును రమణియు రూక్షవీక్షణంబుల
నిప్పు లొలుకు లోచనంబుల నాభీలం బగు నమ్మనివదనంబు
నీక్షించి కడు వెలుపు నొంది యంగంబు వడవడ వడంక
మోముదమ్ములు వెల్లవాట వలిచెమట దేహంబున వ్యాపింపఁ
జులకితశరీరు లయి యతిశిష్టంబున నూర్పు లిడుచు తెప్పవడ
కుండఁజూచుచు సంతరంగంబునం దెట్లు లయింఁ గొళికుమూలం
బున నేల యంతయుం నొప్పు నని బెగ్గిలియు వివేకంబుఁ బూని
తాను మారినీయు నమ్మాని కెదురేగి యడుగులకు మడుగు
లొగ్గుచు బహువిధంబులఁ బూజించి సాష్టాంగంబుగా నాతని
చరణంబులం బడిన వడిం గడు బెడిదం బగు తన్నున నాభూ
వరుని మస్తకం బామునినగుండు తన్నుటయుఁ దద్దయు వగ.
చుచు ధైర్యంబు విడనాడక వివేకంబు వీటిఁబుచ్చక మానవా
ధీశ్వరుం డిట్లనియె.

“మౌనికలోత్తమా ! భవనీయస్యగుల పదయుగ
ళంబు మనీయ వజ్రమశేముఖోపల స్థగితకిరీటకల్పితమస్తకంబు
నంటి యెంకయు నొచ్చినయది. నే నేమి యపరాధం బొఱచి
రించితిని దానిం జెప్పి మన్నింపవే” యని వే విధంబుల వేడు.
నాపుడమియొడయని యెడల నెడ నెడ సేసి కరుణింపక పండు
పటపట గీటుచుఁ జలులవీక్షణంబుల నీక్షించి “నీమాయల”
నూరిషేషంబులునా యెడం గట్టిపెట్టుము. ఈసక్కవిషయంబుల
నాకడం బనికి రావు. ఒక్కసాదతలం బనవేల యంగం బంత
యు సంతరంగంబునుం గూడ నీ కుటిలచేష్టితంబుల నొచ్చిన

యవి. నీ యట్టిమత్తుని కార్యంబుల నెవ్వరు నొవ్వకుందురు ?
 ఓరీ యధమాధమా, మామకాశ్రమం బగు నీప్రదేశంబు
 మా యాన లేక చొచ్చి మమ్ము జీరికిం గొనక బుగారువంటి
 నా యట్టిని గిండుదనంబున నేసి, యివ్వనంబున బండ్లను
 రాలించి కుసుమంబుల వాడం జేసి జంతునికరంబుల వేటాడి
 వేరు పురుగు కీచి నఖిలంబు ఖిలంబు సేసి కమలాకరంబులం
 గలంచి సర్వంబు వికాసహీనంబు జేసితివి. అంతం బోవక
 నాగాదిలికూతులు మాతంగకన్యక లిరువురు సురుచిరరూప
 రేఖాజితర తీదేవులు సంగీతపాండిత్యంబు సూపి యాచింప వచ్చి
 న వారి బాధించి యవమానించి పంచినాడవు. ఇంత కన్న
 నెక్కుడై నపరాధం బెందయినం గలదె. నీపౌరుషంబు నారీ
 రత్నంబుల యంద చూపుటకు తగినయది. కొఱవిం దల గోరి
 కొంటివి. మామక శక్తి సంపన్నత నేడు చూచెను గాక. ఎన్ని
 చేసినను జేతులు గట్టకొని యిచ్చకంబు లాడుటకు నే వసి
 యుండను గాను జుహు" యని కోపంబిను మడియగుడు మగుడి.
 "ఓరీ రాజకులాధమా! నృపుని లేరో! వేట రారో! నాద
 కూర్రాభీలమృగావళిం దుచుమరో! ఘోరాటపు లేవో నా
 యాహంబుగలంచిజంతుతతిమాయంజేసినున్నట్లుమా
 "రీర్షంబులు వేడ వచ్చినను వారి న్నొంచినా వేమిరా"
 యని యదల్చి హుమ్మని భీకర మృగు చపేటమ్మున
 సవ్యిశ్వంభరాజాని నొవ్వం జేసినఁ గౌశికు రోషావేశంబు
 వీక్షించి మేమియుం దెలియక బెండువడి యున్న యన్నరసాల

కునిం గని యతనిం బోధింప నదియ సమయం బని నిశ్చయించి
సత్యకీర్తి హరిశ్చంద్రుని తోడ నీట్లనియె.

“ శరణ ధాగ్రణీ! నీ విట్లు మిన్న విటిగి పయిం
బడిన వడవున తాపడి యుండ నేల. ఆపద నచ్చినప్పుడు వివే
కంబు విడువక ధైర్యం బూతగాఁ గొని స్వస్థావర్థ్యం బంతయు
నాత్మరక్షణార్థం బుపయోగించు నది గాన నిన్నుం గాచికొ
నుము. ఈగాధేయు కోపం బలఫాలాక్షు నేత్రానలంబు కంటె
నలవు మిగిలియుండు. సిద్ధసాధ్యగంధర్వకిన్నరాదు లీసంయ
మిందుగ్గి నామంబు విడిచి మాత్రంబున సుషర్ణనాహ్వయంబు
వినిన యురగంబుల భంగి భయంపడు చుండురు. మన మన
నెంత వారము. వేగంబ గార్హుణ్యం బుదయింప నీ వీవాచంయ
ముని బ్రార్థించి యాత్మరక్షణంబు నేసికొనుము. శరీరమా
ద్యం ఖలుధర్మనాథనమ్మను మాటం బూసి యూనాయవిదుని
పాదంబులం బడి నిన్మోక్షమికొనుము. అను నమ్మహానీయు
నాలాపామృతంబునం జేవ గొని తెలివొంది యంజలి ఘటె
యించి దీనాననంబున గాక్షిణ్యంబువొడము పలుకుల నాయు
తేడామునిరాజున కిట్లనియె. “ఓసదయహృదయా! దయా
రసంబు చిలికి నన్న పరాధిం గావ గదవే. నీకుఁ గోపంబువచ్చి
నం గమలభవాదులయిన నీయెదుటనిలువ నోష రన నేనెంతటి
వాడ నన్నేవిధి నయినం గాపాడఁదగు. వండయింటి కుందేటిని
గూరగా వండఁ దగునె. శరణంబు వేడిన వాని రక్షింప క పే
క్షించుట మీవంటి మహాత్ముల ధర్మంబె. నాతప్పు లెల్ల

లోగొని సైరించి నన్ను నీ వానిగా జూడవే మననాథా ”
 యని తానును దారయు సుతుండు నాగాధిసుతునిపాదపంకజం
 బులం బడి లేవ కన్నఁ గొంతకాలంబున కాసంయమిషంచా
 ననండు శాంతంబు వహించి వారిని లేవ నెత్తి దాక్షి
 ణ్యంబు గనుపడు వచనంబుల బార్ధివేందున కిట్లనియె.
 “రాజోత్తమా! మాబోట్లకుఁ గోవంబు లత్తణంబు పోవుం
 గాన నీదీనాలాపంబుల వలన నాహృదయంబు నీవలన సన్నే
 హం బయిన యది. నీయపరాధంబుల నెల్ల క్షమించితిని.
 నాచెప్పుదాని నొక్క కార్యంబుజేసి మన్మథఃప్రీతి గావింపుము
 మామక ప్రత్యేకల నామాతంగకన్యకల సుగుచిరసౌందర్యవిలాస
 వతుల నిరువురం బరిణయం బయి యువనరంతంబు భోగంబులం
 బొందుము. ని న్నెవుడును గినుమూయక గాచుచుండెదను. ఇది
 త్రికరణశుద్ధిగా నేఁ బలికినపలుకు నీ మనంబుఁ దెలియ నడిగితి
 నని యనుకొనెదవు సుమీ” యని పల్కు విశ్వామిత్రు చిత్ర
 వాక్యంబుల నాఖించి పిడుగు వడిన వానిం గొఱవి గాలిచిసయ
 ట్లయిన నెంతయుం జింతించి “యిమ్ముని యేవియో మాయలం
 బున్న యాపదలం దోయక యూరక పోవువాఁడు కాఁడు.
 నాకన్న కలకలం బనుభవింప వలదెయని యించుక వితర్కించి
 యానరాబారిం గని ధరాధినాథుం డిట్లనియె. “ఉత్తమా
 క్షత్రియవంశంబున జనియించి చెప్పరాని కులంబువారిం బెండ్లి
 యాడుటెట్లు? అదియుం గాక యే నేకపత్నీ వ్రతుండను. ఇట్టి

నన్ను నీపని జేయు మని యేల యడిగెద,, రని ధీరతమెయి,
బలుకు నినకుల తిలకునింగని తపోధనుండిట్లనియె.

“ రాజుల కెట్లయినను నరకలోకనివాసంబు దప్పదు.
రాజ్యాంతే నరకంధ్రువ, మృత్యుకోవిదులవచనంబువృథయగునె
గావున నాయకుమతి నావెలివాడ పూవుగోడ్లం బెండ్లియాడి
వివిధసౌఖ్యంబులం బొందుము. ఎప్పుడో యేడ్చియో ముందు
వొరకు నను నానఁ బ్రస్తుతసౌఖ్యంబులు నిరసించుట వెఱి
గాదె. మొయిలు నీరు నమ్మి భండంబు జలంబుల నెలికిం
బఱపుట వెంగలి విధంబు గాక వివేకిలోకంబున కర్హం బగు
కార్యబె. సౌఖ్యం బంద నేరవు. ఇంక నయిన నీ దుర్బుద్ధులు
గట్టి పెట్టి యనుమాము మాని మానన వసము సంతోష
మగ్నాయమానంబుగాఁగనో మానవాధీశ నేజెప్పినమాటలం
బాటింపుము. అట్లు గావించితేని నాహృదయంబు సదయం
బగు. మదీయకారుణ్యంబు రక్ష యయి యనవరతంబు గాపాడు
చుండ మామకలోకవిఖ్యాత సుందరాశ్రమంబున ననేక ప్రస
వజాత సంజాతవాసనాగత భ్రమరామలసంగీత మవోజ్జులు
లగు కాయమానంబుల వలనం బల్లవకల్పితానల్ప సౌఖ్యకర
తల్పంబులను, వివిధవర్ణ విభాసితవర్ణ ప్రకరకాంక్షి పూరమనో
హర పర్ణ శాలాంతర లతాంత శయ్యాతలంబులను దట్కనదీ
నీరశీకరశీతలవాతూలాతి సంతోషకరమణి గణచిక రాకర వితర్ది
కాసెకత ప్రదేశంబులను శాతకుంభ కుంభవిభా భాసిత
భాసాగ్రతలంబులను జుదనవసుంధరాధర సమాగతమంద

మారుత సంజనితామోదకర కృతకథరాధర శిఖరకందర
బృందంబులను గతాగతచామీకరడోలికాసికాయంబులను శీత
కరునమృతమయకిరణనికరంబు కరం బొనందంబు గూర్చు
చుండ నావిలాసినిలలామలం గలసి విహారంబు సలిపినం గలుగు
సౌఖ్యం బొక్కపర్తి యనుభవించిన నింద్రపావి నయినం
దృణంబుగా నిర్హాకరింపవే. ఎట్టి వెట్టివో గాని యిట్టి సౌఖ్యా
స్వదం బగుఁ బదవి నీకుం గావించునని యెన్ని చెప్పిన నేదియో
వ్యర్థవిచారంబు దెచ్చిపెట్టికొని వల ననెదవు. ఇట్లనల్పకాలం
బీచంద్రవదలన తోడి పొందున నమందానందంబులం బొందిన
బొంది తోడం గైలాసంబున కనేకాధ్వరంబులం జేయించి
నిన్నుఁ బంపెద. మున్ను నీజనకున కట్టి పదంబు నేన గాదె
ప్రాప్తింపం జేసితిఁ గాన నింక నయిన నీవెట్టిబుద్ధులు మాని
కర్తకలాపంబు లగు సాలాపంబుల నాకలాపకలాపకచ భారలం
భరించెద నని పలికి నాహృదయంబు నందలి శోపం బొసరిన
వచన సుధారసధారలం జల్లార్చి నిన్నుం గాచికోను' మని
పలువిధంబుల నాపుండునుం బోలె బోధించు గాధినందనునిం
గని ధరాధినాథుండు హేమాహార్యంబు కైవడిం దొలంగక
దైర్యం బవలంబించి సధర్మంబుగా నిట్లనియె.

“ముసినాథా, మీశక్తి కేమి యాశ్చర్యము? అంబరం
బందిన వాని పొడ వెంత స్పష్టమీమాహాత్మ్యం బింతిం తని
యేర్పఱుపం దరంబె. అయిన నీ యల్పసౌఖ్యంబుల కాశించి
శాశ్వతం బగు పరమపదంబునకు దూరండ్ నగుదునె. కామం

బునం జేసిన పుణ్యశ్రీగ్రంథంబునఁ గర్తవ్యం బుణ్యలోకప్రాప్తి
 యగుం గాని యనంతరంబఁ జీరణేపుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి,
 యను ధర్మబునఁ బుణ్యం బంతంబు నొందిన శ్రీరామ నాతండు
 బుడమిం బడి పుణ్యపాపకర్మంబులం జేసి పోవుచు నచ్చుచు
 నుండు నయ్యెగతి నూర్ధ్వాధోలోక మధ్యలోకంబుల నిలుకడ
 లేక యుండుచుగాని నానికి మోక్షంబు రా నేడదు. కావంబు
 జనుంచి బ్రహ్మర్షిత్వరమతి యయి సుకృతంబులు సేయు
 వాడు సంతతం బనంతం బగు బ్రహ్మనందంబు నొందు. అ
 య్యానందంబునుం దానియం దంబుధిం జలకణంబు లట్ల
 సూక్ష్మంబు లయి యుండుఁ దక్కటి యానందంబులను
 గామోపహతుండు గాని శోత్రియుం డందును గాన మిహవ
 నంబులంగీకృతంబులు గావు. “మీసాలమీది తేనియ”
 లీభామాభోగంబులు వీనినమ్మి దర్శంబు వీడి. ఘోరనరకంబు
 నకుఁ బొలగుదునె. “రాజ్యాంతే నరకంధ్రువ” మ్మని మీరు
 వచించితిరి. ఎఱుంగక జేసిన దోషంబునకు శిక్ష లేదు గదా
 ఎఱిగి యెఱింగి దా నఖిలదై శ్వర్యధుర్యుండ నని మభంభానం
 జేసిన దుష్కార్యంబులకు ఫలంబు నరకలోకనివాసంబు. గాక
 యెఱుంగమిఁ జేసిన యవి పాపంబు లగునె. అఖిగాక మ్మీరు
 పల్కినట్ల రాజ్యాంతంబున నరకంబు నిశ్చయం బయిన నేది
 తెలిసియు నాబాధల వృద్ధిపఱచు దుష్కార్యంబులఁ జేయ వల
 యునె. కావున నీకుమారికల నామాతంగకన్యకల నేనొల్ల నీ
 వొనంగు “నశరీరస్వర్గసుఖంబును” నా కభిమతంబు గాదు.

శిష్టము పూర్వము చరిత సత్పదంబునం బోయెదఁ గాక పాల
వంటి కలంబునకును ధర్మంబునకును దూకుండ నయి యా
మామ మగువల నేమిని పరిణయం బయి యే మనువాడను!
ఎన్ని విధంబునఁ జెప్పినను ధర్మంబు విడుచుటకు నామనం
బొప్పదు. సకలసామ్రాజ్యం బయిన విడిచెదఁ గాక ధర్మంబు
గఁరంబునం బ్రాణంబు లున్నదనుక విడువనోపా నని తెగువ
మొయిం బలుకు చుండ, అతఁ డా మా కంతియచాలు. నీ
విచ్చెద నన్న రాజ్యంబు మా కొనఁగుమా. ధర్మం బాలించి
యనేఁ దినంబు లయ్యె. సప్తద్వీపంబులు నేలు వాంఛ యుద
యించు చున్నది. ఎల్లి మామక శిష్యసంఘంబుఁ బంచెదఁ
బట్ట బుగ్గట్టి నీమ ద్రయుంగరంబు వారలచేఁ బంపునది. నీవు
సకల శ్రేయంబులం బొందుకువు. నీకుకీర్తి యాచంద్రితారా
ర్థంబు నీ భువి వెలియుం గాక యని దీవించుచుండ నయ్యి
నకులనాథుం డిట్లనియె.

సకలసంయమిసంతాన శేఖరుండవయిన నీయిష్టంబు
నేయుట కంటె నితరం బొక్కండు ఘనకార్యంబు గలదె.
తొల్లియూయిలాతలం బంతయు ననంతవైభవంబున నేలిన
మీకు దీని సొసంగ నే నెంతటివాడను. మదియ చిత్తశుద్ధి
జెఱుగంగారి సూరిట్లంటిరి గాక యీనిమిష సుఖంబులు
మీకేల. ఇట్టివి యననుభవనీయంబులని తలంచి గాదె మును
పరిత్యజించితిరి. వాని విఠారు నిక్కంబుగాఁ గోరెద రన్న నే
వెల్లు నమ్మువాడను. మాటల వెంబడి నామనంబు విమల

బరికింప నిట్లంటిరిగాక యను నాత్మనిం గాంచి నవ్వుగాని నవ్వు
 నవ్వి యవ్వేశ్వామిత్రుఁ డిట్లనియె. సత్యవ్రతుని నూనఁడ
 వయిన నిన్ను సత్యసంధునింగా జగంబు లన్నియుం బేర్కొను.
 అట్టివాఁడ వీచతురతరాలాపఁబులు వలుక నేమి యననరంబు
 ఎట్లయినను దప్పించుకొంకు నని డెందంబునం గోరెనవుగాఁ
 బోలు మనఃపూర్వకంబుగా నీయని దానఁబుఁ బరిగ్రహింప
 నేనంత బేలనె. బాంకి నీరాజ్యంబు నీవ నిల్పిపొనుము. అను
 చు నమ్మానీందుఁగిండు వలుకుచుండఁ జంద్రమాతీదేవి హరిశ్చం
 ద్రునిం గాంచి ధీరత దోఁప వాఁజ్ఞైపుణ్యంబున నిట్లనియె.
 “నాధా ! ఈగాధేయవలం దగిలితి మింక నేమియన నెటు
 వచ్చునో ఒండు వచనంబు మాని భూమండలం బంతయు దా
 నంబు సేయుము. పూర్వకాలంబునం దేలిన రాజులయం దొక్కఁ
 డయినఁ దనశోడ నీధరణిం గొంపోవం గీలిగెనే. దశదానం
 బుల భూదానం బు త్రవం బని మనీషులు వలుకుదురు అధమ
 పాత్రంబున కిచ్చినదానంబు చవుటినేలం గురిసిన నీరథారఁబోత
 సిష్ఠులం బగును. సత్పాత్రం బివుడు తావకతపోవిశేషించిన
 వొరకెంగావునఁ గొంకక యీసర్వసర్వసహమండలం జఖండ
 తేజుండ వయి దానంబు సేయు” మని తెంపునఁ దగ్గమనంబున
 కనుకూలంబుగాఁ బలుకుఁ గులాంగన పలుకులు వీని ఘోషిచ్చి
 “యోహోయేటికి నొక్కరుం గోటికినొక్కరుం దీయక సతీపతులు
 కర్మబుద్ధి గలిగి యుంట పూర్వజన్మ శంస్కారంబు. అనుకూల
 క్రియాంగనలంగిలిగిన జనులకు నఖిలంబు సమకూరుట యబ్బురత

హరిశ్చంద్రచరిత్రము

బే” యని గంగామంగళోదకంబుల హేమపాత్రంబునం దె
 ప్పించి దేవబ్రాహ్మణమాన్యంబులు దక్కఁ దక్కిన సర్వో
 చ్చీతలంబు నీశ్వరప్రీత్యర్థంబు వసుధరాధీశ్వరుండు గాఢే
 యునకు మహిమమీఱఁగా ధార వోసె. తదుదకధారలం
 గలిసి సురలసుహృదవర్షంబులు గురిసె. దుందుభినినాదంబుల
 తోడ నశేషదేవతాస్తుతులును జెలంగె నప్పుడు మునివరుం
 డు భూవరునిం గాఁచి యెల్లిమామకాంతేవాసిగణంబు వ
 చ్చు నేఁ బోయివచ్చెన నని వీడ్కొని యాశ్రమంబునకుం
 జనియె.

అంత నయ్యనంతాకాంతుం డత్య తం బగు సంత
 నంబునఁ బురంబునకుం బోవుచుండఁ గొంత దూరంబున
 నొక్కచక్క నున్నత స్తాభంబు గాఁచి దాని పయి నక్షరం
 బులు గాన నయినం దేరు డిగ్గి తత్సమీపంబున కేగి,

క. నిలునిలు మిచ్చట లొండర

వలదు మదాలోచనమున వారక యెప్పుడుం

బలుసుఖములు నీ వందెం

గల వటుగాన నటుపొమ్మ కర మనురక్తి.

అల్పచదివి దీనికి మూలం బేమి యయియుండ నోపు నని
 యిట్లుచుక చి తించి యావైపున మార్గం బొందుగాంచి యా
 దారిం బోయి యొక్కవిశాలవృక్షంబు నీక్షించె. ఆభూజం
 బుచాయ నొక్కపురుషుండు దనజనకునిం బోలువాఁడ
 గాననయిన నత్యద్భుతంబు నొంది యాభూజాని వాని

ల్కరింపం గమకింపుడు. గుమారా నీకునుఖంబగుఁగాక
 నీకును గౌళికునకు నయిన సంవాదంబును దత్తలంబు నంత
 యు నెఱింగి దాన నీకిడుమలు పొడము గానఁ బుత్రవాత్స
 ల్యంబున నే నూరకుండనోషక భవదీయ తేమంబుకొఱ
 కిటువచ్చితిని. నీ వామానీంద్రునకుం గినుక యుదయించు
 న ట్లెలసేసి రాజ్యం బంతయుం బోకడ వెట్టి-కొంటివి. నీ
 యట్టివెడం గెం దయినం గలఁడే. నీ వామాలెతల నుద్వా
 హం బయిన నేమి యుపద్రవంబు సంభవించు. కులంబు
 నోవు నని తలంచెదవే. కులం బననేమి. దేహాత్మలయం
 దెద్దానికిఁ గులంబు చెందియుండును. సంచభూతాత్మకం
 బయిన దేహంబున కది. గలుగు పెట్టు. ఆత్మకంటివేనీ
 సర్వంబును దాన యయి వెలుంగు పరమాత్మ కాభేదం
 బెట్లు సిద్ధించు. ఆత్మకువినా సర్వంబును మిథ్య గదా. అయి
 నచోఁ గులంబు మాత్ర మెట్లు గాక యుండునే. అజామీ
 తుండు గులంబునకు వెలి యయి-మోక్షంబు నొందఁడే.
 ఇంత యేల, యే గులంబు వీడియుం బుణ్యలోకంబులఁగోరి
 తిని గాదె. కానఁ గానితంపులు మాని యామానినులం
 గె కొని నన్ను నమ్మాన నానందంబు దేలింపుము. అద్వి
 తీకు సమ్మతంబు గాదేని మాటల సందున రాజ్యంబు
 కే నిచ్చెద నంటిని గాని మనఃపూర్వకంబుగా నీకు
 గ్గొనంబు సేయుట లే దని యాతని తోడం జెప్పి
 క్కుంబు గొనుము. ఆత్మరక్షణార్థంబు భాంకవచ్చు నని

హరిశ్చంద్రచరిత్రము

ద్దలు వలుకుదురు. తలంబి చూడ నిది బొంకుగూడ
 గాదు. కావున సత్యరంబుగం దిరిగి యమ్మానియాశ్ర
 మంబునకుంబోయి భూమినివేడి పడసి సుఖివి గమ్ము. దాన
 నాకెంతయుఁ జిత్తులబు సంతోషించు. అట్లు గాక నీ వఖి
 లంబు గోల్పోయి బిచ్చగాని రీతిం ద్రిమ్మరుచుండ నే నెట్లు
 చూచు వాఁడ నా యభిమతంబు వేగంబ సేయు మని" వేగి
 రించు నాతనిం గాంచి,, యీతఁడు సూడ సూడయి యున్న
 వాఁడు. చూపంబుఁ జూచినం బరమా ప్తుం డయి కన్నట్టు
 చున్న వాఁడు. నే నేమిచేయుదు నని చాల నాలోచించి నిజ
 బుగ నీతఁడు నాతఁడ్రియే యయిన నిట్టివిరుద్ధవాక్యంబులం
 బలికి దురాలోచనంబులం బోధింపఁడు. వీఁడుక పటమాయా
 మయుండగు నరాదుండు గా నోపు,, నని నిశ్చయించి నీ
 వెవ్వండవు. నాకిట్టిదుర్బోధ సేయంబూనినాడవు. సూర్యవం
 శోద్భవుండగు సత్యవ్రతున కిట్టి నీచవాక్కులు నోర వెడ
 లునే. నిన్ను నిజంబుగా నెఱింగింపుమసత్యంబుఁబల్కితయేని
 బ్రాణాగ్ని కిప్పుడ యాహూతిం జేసెద"నని గూక్షవీక్షణం
 బుల నిక్షింపుటయు నాతం,, డోరీ గురుద్రోహి జనకుండు
 వచ్చి నిన్ను బోధించుచుండ నీవు నాకుం దండివే యని
 యభిప్రాయంబు చంపం బూనెదవు. నీకన్న దురాత్ముం డెందయినం
 గలఁడె చేటుకాలంబు దాపయ్యెం గాఁబోలులేకున్నందండి
 నిట్లచుచితంబు లాడి నమయ్య జేయ సమకట్టుదువే దురి
 తాత్మా" యని నాటం దిట్లు నాజనుని గాంచి యిది

ద్రక్షాతరబు గాఁబోలు దీనివలన నే నేలీల వెడలు వాఁడని విచారించి యీశ్వరుం దలంచి, “దేవమా నేఁ దప్ప దోవం బోయిన సైరింపు మని వాలు నొఱ వెఱికి వానిఁ జంకఁ బోవుటయువాఁడును, వలదు వలదిదిధర్మంబుగాదుర యేల రౌరవాది నరకంబులకుంబాలగుదు.” వనియెన్నివిధంబులం జెప్పిన మాన కామానవాధీశుండు కర్మబుననసిదళు క్కనుచుండ నెత్తి వాని నెత్తి వేయఁబోనాకపటత్రిశంకుం డొక్కముగూపంబుధరించిననయ్యినకులనాధుండుగత్తింబడ వైచి నమస్కరించి, “ఋషితిల కావీవీరూపబునొందగారణం బేమి.” అనవుడు, “కృపాలా యేనొక్కమహర్షి శిష్యుండను. శురుతోఁ జేయని పారచింతనంబుఁ జేసితినని చెప్పినం దెలిసి వానవుండుగా శపించె. అట్లు శపించుటయు బెగ్గిలి, “మీని నాధా నే నెట్లు పొలనుదిండినయి దుష్కార్యంబులకొడిగట్టి కూర్చుండనయి యుడు వాడ నాయందనుగ్రహింపు” మని వేడిన, “నీవు హరిశ్చంద్రరాజచంద్రునిరాజ్యంబుధానంబుఁ జీసి దారిం బోవుచుండఁద్రీశంకు వేషంబువవిశ్వామిత్రశ్రీరీ కుండవయి మోసపుచ్చఁదలగితువు. ఆతండు నీకులోనుగాక నున్నఁ జ. పంగమకించు, ఆసత్యసంధునికర వాలమోరుత్తంబు గొకిన తోడనె నీయసత్యదోషంబు వాసి పోవునప్పుడ నీకు శాపమోక్షంబగునని యానతిచ్చె అట్ల నీ యనుగ్రహంబు జేసి భూసురుండ నయితి నీకు సర్వశుభంబు లగుఁగాక పాలికిం బోయెద” నని వీడ్కొనిచనె. ఆతండు చను

హరిశ్చంద్రచరిత్రము

హరిశ్చంద్రుడును రథము విల్చి తావున నున్న
 తోహటము సేసియోచుచు వారంబు నిజసచివలకు
 జప్పుచు బారులుదీర్చి కులాయంబులకు నతికోలాహలంబునం
 బాటు పతంగ వంశపుంగవంబులతోడ నాపతంగ వంశ
 పుంగవుడును; రాజధానిం జేరి యంతఃపురంబున కరిగె.
 అప్పుడు తమరాజు నందలి యనురాగంబున నా నాస్థాయం
 బతయు సంధ్యా రాగంబున నరుణం బయి మనోహరం
 బయ్యె. తదనంతరం బాభూకాతుని యశోరాశినాజంద్రుం
 డతిప్రకాశంబుగ భాసితై. మఱునాడు రేపకడ వై తాళిక
 ప్రబోధనంబుల బడక లేచి యాపుడమియొడయఁడు గడు
 ముదాబుఁబఁ బెగ్గడఁగూడి మ తనంబున నుడు బ్రతీహార
 యొక్కండు సమయంబు వేచి యేతెచిఁ దేవా! విశ్వామి
 త్రమహర్షి దేవరంస దర్శనంబుఁ గోరివిచ్చేసెననివిన్నవింప
 లోసకిం గొనిరమ్మని యమ్మనుజాధీశుఁడాజ్ఞ యొసంగె నను
 టయుఁ గౌశికుఁ జేలతా నెవచ్చె. హరిశ్చంద్రుని కతనికి
 నేమి సాదాదఁబుగలిగె. దాన నేమిపుట్టె తరువాతివృత్తాం
 తఁబంతయు నెంతయు వినవలతు, నాయదలిప్రసాదంబున
 నానతివే యని యాకర్ణనకౌతూహలి యయి కౌతేయు
 డధుఁగుటయు

క. లోకముల నెల్లఁ గరుణా
 లోకనమునఁ గాచుచుఁ దను, లోకనివాసుల
 ప్రాకటముగ్గఁ దెలియంగా
 నీ కలులంబున వెలుంగు నిఖిలాధిపతి.